

КНИЖКАРИК

ІНДЕКС

2 I 6 4 4

review

#09-2004

ПРО ВСІ КНИЖКИ І ВСІХ ПИСЬМЕННИКІВ

ТУРНІР ДЕВ'ЯТИСОТ РОМАНІВ

НІНА ГЕРАСИМЕНКО

✉ ЗАМОВЛЯЙТЕ КНИЖКИ ПОШТОЮ!

Світлана Кошицька-Голіца

ХРОНІКА

КНИЖНИК
review

НАГОРОДЖЕНО МАЙБУТНЮ
ПОПУЛЯРНІСТЬ

Бачу Знамення! Голова журі Брії Мухетик, директор Інституту літератури Микола Жулинський, письменниця Марія Матіос

Несподіваний конкурсант — Павло Мовчан

Редактор газети «День»
Лариса Івшина

Подружжя меценатів
Тетяна та Брії
Логун

Автор майбутньої книги
Володимир Лис

Четвертий всеукраїнський конкурс популярних романів «Коронація слова» назвав лавреатів: 1. **Олександр ВІЛЬЧИНСЬКИЙ**. Останній герой; 2. **Ярослава ІВЧЕНКО**. Синдром набутого імунітету; 3. **Андрій КОКОТЮХА**. Повзе змія; 4. **Володимир ЛИС**. Жінка для стіни; 5. **Наталія ОЧКУР**. Учора і завжди; 6. **Олександр ШЕВЧЕНКО**. Аутсайтери; 7. **Марина СОКОЛЯН**. Балада для Кривої Варги; 8. **Олег ШМІД**. Павук; 9. **Петро ЛУЩИК**. Полювання на дрови; 10. **Анна ХОМА**. Заметіль.

Інтерв'ю зі співорганізатором конкурсу Ніною Герасименко читайте на с.3-5

Літературний рок-н-рол

Тріумфатор
Олександр
Вільчинський

Видавець
лауреатів
Орест Бакайчук

КНИЖНИКОВА МЕДІА-ПАНЕЛЬ

ТОП — квітень 2004

літературно-книжкова проблематика
в періодиці загального спрямування

Рейтинг укладений за сукупністю експертних оцінок регулярності появи матеріалів літературно-книжкової проблематики та резонансності окремих публікацій. Моніторинг здійснювався за 47-ма виданнями.

1 (2)*		Ігорь БОНДАРЬ-ТЕРЕЩЕНКО . Реставратор соломенних крыш; Сергей ВАСИЛЬЕВ-младший . Маньяк Дидактович; Сергей ВАСИЛЬЕВ . Абсолютный слух (06.04.2004); Сергей ВАСИЛЬЕВ-младший . Гарри Поттер и экспериментальное исследование (20.04.2004); Леся ГАНЖА . Отставший интурист (27.04.2004)
2 (4)		Тарас МАРУСИК . Сім видатних постатей на тлі ХХ століття; Андрій БОНДАР . Словник тривоги нашої; Марина ГУНДОЛЬФ . Голос із європейської периферії (03.04.2004); Наталка СНЯДАНКО . Образа як прийом; Олекса ГАНЬ . Життя квадратне? (17.04.2004); Василь ШКЛЯР . Синдром безпричинного страху (24.04.2004)
3 (5)		Іван ЛУЧУК . Праці автора декалогу (05.04.2004); Інна КОРНЕЛЮК . КАЗКИ ДЛЯ ДОРΟΣЛИХ по-українськи (07.04.2004); Інна КОРНЕЛЮК . Володимир Єшкілев: Нам кажуть, ото таке рожеве з товстим срчаєням — щастя (21.04.2004)
4 (1)		Часи, коли чимало книжок продавалися півмільйонними накладками, скінчилися на початку 90-х, але... (27.04.2004)
5 (3)		Политиздат (05.04.2004); Бумажный пейзаж (26.04.2004)
6 (10)		Борис КОЗЛОВСЬКИЙ . Не тричі, а частіше поетові являлася любов... (01.04.2004); Остап МАЛАШНЯК . Нестарі «Старі люди» від Софії Андрухович (10.04.2004); Оксана КЕРИК . Андрій Содомора: «Слово, яке прозвучало, ніколи не стане мертвим» (24.04.2004); Остап МАЛАШНЯК . «Дві України» Миколи Рябчука (24.04.2004)
7 (5)		Наталка СНЯДАНКО . Володимир Сергійчук. Переяславська рада – трагедія України і програш Європи. (07.04.2004); Наталка СНЯДАНКО . Патрік Зюскінд. Парфуми. Історія одного вбивці. (14.04.2004)

8 (6) «Україна молода»; 9 (7) «Ратуша»; 10 (8) «Киевские ведомости»; 11 (11) «Вечірній Київ»; 12 (—) «Корреспондент»; 13 (—) «Киевский телеграф»; 14 (12) «ПіК»; 15 (—) «Вечерние вести».

* у дужках — місце в попередньому рейтингу

ЗМІСТ

6-9 **ПРИВАТНИЙ
ДОСВІД ЕРОСУ Й
МИСТЕЦТВА**15-17 **СПОСОБИ
ВБИВАННЯ ПОЕТІВ
ТА КНИЖОК**18-19 **РОМАННА
ПЛАТФОРМА
ТУРИСТИЧНОГО
БІЗНЕСУ**20 **ПІДПРИЄМНИЦТВО
НА ТЛІ СОФІЇ**24-27 **САКРАЛЬНІ
ПРИСТРАСТІ
НАВОКОЛО РЕЛІГІЇ**28-29 **ВИННИЧУК —
ЛІДЕР ФАНТАСТИЧНОГО
ПОРТАЛУ**

Засновник і видавець:

ТОВ «Редакція газети «Книжник-Ревю».

Виходить з серпня 2000 р.

Свідectво про реєстрацію:

КВ №4463 від 11 серпня 2000 р.

Передруки і переклади дозволені лише за згодою редакції. Редакція може не поділяти погляди авторів. Відповідальність за достовірність інформації несуть автори публікацій, реклами
® — рекламодавці.

Головний редактор: **Костянтин Родик**;перший заступник — **Галина Родіна**;заступник — **Тетяна Щербаченко**;верстка — **Роман Марчишин**.

За підтримки
Фонду сприяння
розвитку мистецтва.
Почесний Президент —
Анатолій Толстоухов

Адреса редакції: Андріївський узвіз, 2-в,
Київ-70, 04070.

Тел.: (044) 238-65-19, 416-05-57.

Адреса для листування: а/с 135, Київ-70, 04070

e-mail: booker@review.kiev.ua

ІНДЕКС «КНИЖНИК-REVIEW» — 21644

© «Книжник-review» 2004

Друкарські роботи забезпечило ТОВ «Тріада»,
вул. Артема, 25. тел.: 531-30-80

Зам №

Наклад — 3 000

НІНА ГЕРАСИМЕНКО:
УПРОДОВЖ РОКУ ПЕРЕЧИТАЛА
ДЕВ'ЯТСОТ ДВАДЦЯТЬ ТРИ РОМАНИ

Серед літературних конкурсів, що проводяться в Україні, «Коронація слова» посідає особливе місце. Масштабність, демократизм, відкритість, авторитет журі та вагомість премій створили «Коронації слова» привабливий імідж. Велика заслуга в його створенні належить співкерівнику проекту — кандидату філології, науковому співробітнику Інституту літератури АН України Ніні ГЕРАСИМЕНКО. Тож перше питання до пані Ніни — про ідею «Коронації».

Н.Г.: — «Коронація слова» була започаткована як літературний конкурс у 1999 році. Тодішню ситуацію Ви пригадуєте: на український ринок був наплив популярної російської книжки, а українська майже не була представлена. Ідея «Коронації», яка належить панові Юрію Логушу — Голові Правління ЗАТ «Крафт Фудз Україна», — полягала в стимулюванні літературного процесу, в пошуку й підтримці авторів, у виданні книжок великими тиражами, а значить — у наповненні українського ринку якісною українською книжкою. Того року на адресу конкурсу надійшло майже 500 творів, з'явилися видавництва, які захопилися ідеєю, підтримали нас і погодилися видавати книжки переможців. Це був успіх — виявилось, що є багато людей, які готові працювати й підтримувати українську культуру. Із першого року ми почали працювати з видавництвами «Аверс» зі Львова, «Підручники і посібники» з Тернополя, «Основи» та ім. О.Теліги з Києва. Згодом до співпраці долучилися видавництво «Кальварія» і літературна агенція «Піраміда». На другий рік творів на конкурс надійшло 789, а на третій — до участі в конкурсі було допущено 863 романи. Для мене особисто робота експерта конкурсу була надзвичайно цікавою й корисною, бо сфера моїх професійних інтересів — сучасна українська проза.

Кр: — Виходить, шуку кинули у річку?

Н.Г.: — Виходить, так. У мене з'явився унікальний шанс зануритись у живий матеріал, у те, що насправді робиться в літературі. Я отримала можливість читати не те, що потрапляє у видавничі плани та виходить у світ, а побачити невідомі сторони літературного процесу зсередини.

Кр: — А жанрові новації та характерні особливості нинішнього року?

Н.Г.: — По-перше, ми отримали досить велику кількість романів для дітей, причому — високої художньої якості. Таким чином, конкурсом охоплено

гостросюжетні романи, трилери, детективи, фентезі; серйозні, елітарні психологічні та іронічно-сатиричні романи; історико-героїчні та історико-авантюрні твори, романи для дітей... Нині ми можемо сказати, що в текстах конкурсу представлено все розмаїття новітньої української прози. Тому «Коронація...» вже не є просто

конкурсом — це літературний рух, у якому беруть активну участь і члени АУП, і члени НСПУ. Участь великої кількості професійних письменників — ще один позитив останніх років.

Кр: — Чи є, на Вашу думку, творчі особистості, про яких можна впевнено сказати, що вони відбулися серед лавреатів минулих років?

Овдіянін Костянтин Родик

психотерапевтичний вплив. Я неодноразово бачила, як її читають люди, як шукають у книгарнях.

Кр: — А хто здається Вам найперспективнішим серед цьогорічних переможців?

Н.Г.: — Мені дуже сподобалась Марина Соколян. Її «Балада для Кривої Варги», я переконана, стане подією.

Дуже сподобався роман харків'янки Ярослави Івченко «Синдром набутого імунітету». До такої прози я ставлюсь обережно — насторожує певна цинічність, занадта відвертість тексту. Від мистецтва людини природно очікувати й отримувати катарсис, піднесення, а коли читаєш про бруд, про зневіру, то отримати натхнення й очищення мені особисто не вдається. Але твір має високий художній рівень, і журі одноголосно присудило йому другу премію.

Була приємно вражена романом львівського журналіста Олега Шміда «Павук». Цей твір більше тягнє до масо-

вої прози, яку характеризує надзвичайно високий професійний рівень. Петро Лущик зі Львівщини написав історико-авантюрний твір «Полювання на дрохв», який дає новий, надзвичайно привабливий образ сучасника-українця — сильного чоловіка, сильну особистість. Олександр Вільчинський — лавреат

першої премії — у романі-переможці «Останній герой» також змальовує сильну особистість — героя УПА, який бореться й перемагає.

Кр: — Цього року в «Коронації слова» брало участь 923 романи. Ви з такою впевненістю говорите про весь масив, що виникає враження, що Ви усі їх перечитали...

Н.Г.: — Таки дійсно — перечитала!

Кр: — Як, усі 923?! Це ж майже три романи на день! На якій сторінці Вам стає зрозуміло, що далі читати немає сенсу, або ж що цей роман достойний увійти до фінальної двадцятки?

Н.Г.: — По-різному. Буває багатообіцяючий початок, а далі текст нівелюється. А буває — потрапляєш в полон роману вже з першого його речення й до останнього не можна відірватися. Проте всі романи були прочитані від

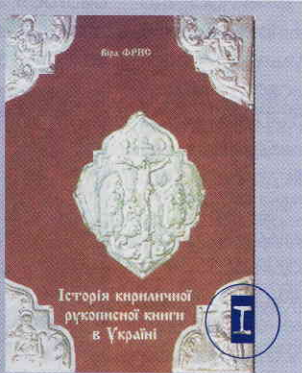
Н.Г.: — Знахідкою конкурсу є Марина Гримич. Після першого, жіночого, роману в її доробку з'явилась іронічна сатира, а останній роман «Егоїст» був відзначений Першою премією конкурсу. Вважаю відкриттям конкурсу Анну Хому, дуже оригінальну в письмі, Ларису Денисенко, Наталку Очкур, «Містичний вальс» якої мене просто зачарував. Ми потребуємо такої прози, хоча деякі наші літературні критики вважать її вторинною, несерйозною, але ця проза має

РЕЗОНАНС-РЕЙТИНГ НОВИНОК

ЧУДОВА СІМКА

за версією експертів «Книжник-Review»

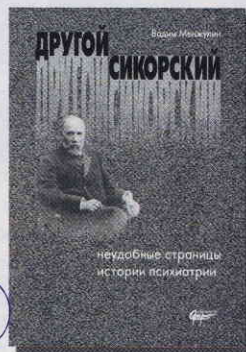
1. Віра ФРИС. Історія кириличної рукописної книги в Україні Х—XVIII ст. — Л.: Львівський нац. університет ім. Івана Франка, 2003. 188 с. + 8 кол. іл. (п.)
Давно, ой давно, з'явилися на Русі перші книги. Ще тоді, коли слово «книга» було прийнято вживати у множині, а самі оті книги (перша згадка про них пов'язана з Остромировим Євангелієм 1056-1057 рр.) мали очевидний сакральний статус. До речі, в однині слово книга вперше було вжито аж через двісті літ — 1263-го. От із того часу й тягнеться на Русі традиція будувати Храми й переписувати Книги. Відтак історія рукописної кириличної книги в Україні нараховує дев'ять століть, упродовж яких вона була панівною, а згодом і співіснувала з книжкою друкованою. Розкриваючи таємниці історії рукописної книги, Віра Фрис акцентує увагу «на вузлових питаннях, пов'язаних з книжковим репертуаром, осередками та регіонами книгописання, особливостями письма та оформлення, пограничними записами та інформацією, яку вони в собі несуть, причинами втрат, збереженими примірниками, книгозбірнями».

2

2. Вадим МЕНЖУЛИН. Другой Сикорский: неудобные страницы истории психиатрии. — К.: Сфера, 490 с. (о)

Усе в цьому світі взаємопов'язано. І як не прагнути цього, але навіть найгеніальніша людина не може в усьому випереджати свій час і бути вільною від упереджень доби та оточення. Блискучий психіатр Іван Сикорський наприкінці життя провів експертизу на процесі Бейліса, яка завдала непоправної шкоди його репутації. Аналізу об'єктивних і суб'єктивних причин таких висновків — книжка Другой Сикорский, яка своєю правдивістю й «непричесаністю» роздратує й адептів «великорусской идеи», і прихильників «идеи «идущее-

3

го от времен Вавилона и Ассирии всеукраинского совершенства», і «профессиональных евреев», ищущих черно-белой простоты в образе этнического врага». Навіщо така правда? Схоже, що ми просто вже не маємо вибору й, як пише Ханна Арендт, вже «не можем позволить себе взять из прошлого просто хорошее и просто объявить его своим наследием, отбросив при этом плохое... назвав его мертвым грузом».

3. Украдена перемога: хроніка мукачівської епопеї / Уклад. і передм.: О.Гавроша. — Мукачеве: Карпатська вежа, 200 с. (о)

Чим нещодавно закінчилася Мукачівський виборчий трагіфарс, знають усі. У цій же книжці — хро-

першої й до останньої сторінок. Я читаю все з кількох причин: по-перше, боюся, що хороший твір можуть прогавити. А оскільки я працюю в проєкті, то й відповідаю за нього. Не можу допустити, щоб твір, що надійшов на конкурс і заслужує на відзнаку, через чиюсь фізичну втому був втраченим. По-друге, все той же фаховий інтерес — що в нас з'явилось новенького й цікавого в літпроцесі. Адже за кожним рукописом — людські надії, людські сподівання.

К.Г.: — Наскільки прозора й об'єктивна сама процедура оцінювання?

Н.Г.: — Експерти бачать твори тільки під псевдонімами, аби уникнути суб'єктивного чи, Боже збав, упередженого ставлення. До обов'язків експертів входить не лише прочитати твір, а й написати рецензію на нього, де має бути зазначено позитиви й недоліки тексту. Потім до оргкомітету повертають рукописи з рецензіями, відбувається їхнє обговорення. І тільки в тому разі, якщо твір схвалено всіма експертами, він допускається до фінальної боротьби й подається на опрацювання членам журі.

К.Г.: — То що, кожен експерт також повинен був прочитати усі 923 романи?

Н.Г.: — Звичайно ж, ні. Працюючи з експертами — ми намагаємось врахувати професійні зацікавлення кожного. Якщо це фахівець, який займається історичними романами, то він є експертом у цій сфері.

Якщо експерт працює з фентезі чи з детективами — то він і оцінює твори «свого» жанру. Саме тому з 923 романів до фінальної боротьби було ре-

комендовано лише 20.

Крім того, склад журі не оприлюднюється аж до церемонії нагородження переможців, щоб уникнути можливості позалітературних впливів на його членів. Підрахунок балів проходить відкрито за участю юристів. І тільки після цього було оголошено переможця — Олександра Вільчинського...

К.Г.: — Чи не може бути так, що «Коро-

нація слова» високими преміями стимулюватиме певні напрямки розвитку української літератури?

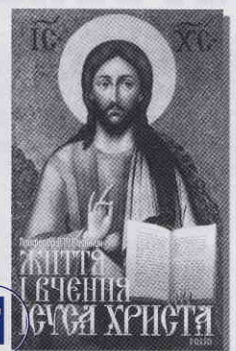
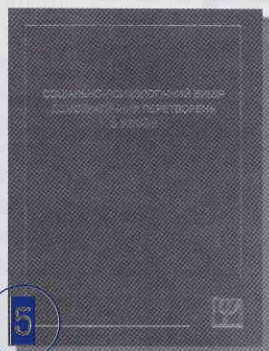
Н.Г.: — Я думаю, що вона вже це робить. Я би хотіла, аби наша література була повнокровна й повноцінна.

Популярні жанри повинні бути такими ж повноправними учасниками літпроцесу, як і елітарна, кастова, тусівкова література. Від нашого конкурсу література стає повнокровнішою. Адже на кожен жанр є свій читач. І він має право на таку літературу, яку любить і потребує.

К.Г.: — Тобто, література як організм, і «Коронація слова» бачить своє надзавдання у віновленні гармонійного функціонування цього організму?

Н.Г.: — Не надзавдання. Ми вже це зробили. Коли на адресу конкурсу надійшло 923 романи різних жанрових напрямків, коли участь у конкурсі стали брати члени Спілки письменників, коли кращі романи конкурсу з'явилися на книжковому ринку, коли почали писати дисертації на матеріалі «Коронації слова», коли ЗМІ пишуть про відкритих нами авторів — це наочні свідчення того, що процес почався. Життя триває!

Бесіду підтримував
Юрій ЧЕКАН **К.Г.**

нологія подій, які передували йому. Власне, це — добірка публікацій із «закарпатських та всеукраїнських часописів», що дозволяють очима журналістів «показати головні моменти мукачівської епопеї». Залишається додати, що в основу книжки лягли публікації, що вийшли у світ «з березня 2003 року по березень 2004-го».

4. Ірина ЛЬВОВА. Мій чоловік — пінгвін... ...а бойфренд кольору серпневого неба. А також інші перукарські оповідання. — Л.: Піраміда, 160 с. (о)

Сенсація. Виявляється, людська раса, принаймні самці тої раси, не мають жодного стосунку до мавп'ячого племені. Автор-

ка захоплюючих оповідань «для справжніх жінок», які хочуть весело провести час за гарним читвом, підставі тривалих досліджень за власним чоловіком та ін. об'єктами досліджень (чи не польових, часом?) твердить, що вони, справжні чоловіки себто, значно більше нагадують пінгвінів: ніби й птахи, але не літають. Окрім того, книжка містить чимало жартівливих порад, на кшталт: «як здихатися обридлого коханця і вполювати нову здобич», «що потрібно тендітній жінці, аби знешкодити сексуального маніяка» та «чи варто крутити роман з геєм».

5. Соціально-психологічний вимір демократичних перетво-

рень в Україні / За ред. Максименка С.Д. та ін. — К.: Укр. центр політ. менеджменту, 512 с. (п)

Як, виявляється, важко тим українцям. І «перервність державницького процесу» на них тисне, і справжня демократія в них чомусь завжди підпорядковується «соціальній та національній ідеям», і... Але ж бач, будують вони державу-неньку й навіть чогось досягли на демократичному шляху. Проте тисне «проклята» демократія на мізки. Йой, тисне. Такою мірою, що вчені Інституту психології ім. Г.С.Костюка навіть спеціальну конференцію провели, як ті бідні аборигени з тими системами тисків справляються.

6. Юрій КОВТУН. Кохані

жінки Шевченка. Тарасові музи. — К.: Україна, 207 с. (о)

Це не Грабович і навіть не Бузина. Широ, патріотично й навіть цнотливо про тих жінок, які надихали Шевченка до творчості. Хто хоче «клубнічки» — не купує, хто «духовности» — займай чергу.

7. В.М.МЕЛЬНИК. Життя і вчення Ісуса Христа. — Х.: Фоліо, 638 с. (п)

Просто й доступно для віруючих вірних і віруючих атеїстів — про життя, вчення та діяння Ісуса Христа, Божої Матері та Івана Предтечі. Чесноти — широкий виклад історії світового та українського християнства. Включені до книги й тексти Літургії та щоденних молитов. **К.Г.**

ПОСМІЄМОСЬ НАД СОБОЮ, ДУРНІ?

В анотації до книги Григорія КУРЛОВА «Путь к дураку» цікавих одразу застерігають, що її надзавдання — «зруйнувати твій сон і стати цвяхом в твоєму задку, усіляко заваджаючи заснути знову». І цього було достатньо, щоб взятись за експеримент, крім того, і сон мій видавався надто здоровим і міцним... Книга іронічна та весела, хоч іноді й не надто легка, проте — з малюнками, яких іноді так бракує в серйозних фоліантах. Автор переконує, що істина повинна бути не тільки простою, але й цікавою, веселою та захопливою. Цього разу вона про сміх і для сміху.

Сміх — техніка безпеки буття.

О.Вайлд

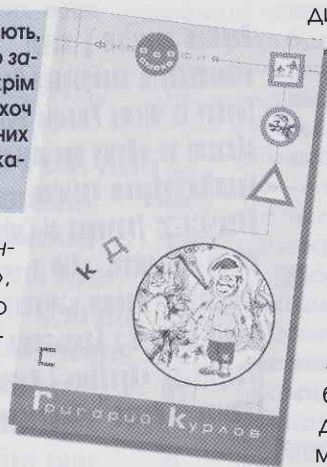
Марія Хрущак

Не відволікаючись на дурниці, учні Школи «Чарівників, які Сміються» (головний вчитель школи, як ви вже здогадались, автор книги) запитують у нас, як зручніше прожити це життя. За нас і відповідають: для того, щоб проявитись у цьому світі, потрібно менше говорити й більше сміятись. (Про писанину нічого в них не знайшла, а то би зараз на цьому місці читали щось інше).

Не заглиблюючись у такі деталі, як «сканування тонкими оболонками

сміху», «включення сміху в тонкоенергетичному серці», «сміховипромінювання», що важко освоїти без виснажливих тренувань, одразу про мету автора — «розбудити в нас Господаря». Іншими словами, нам нагадують, що кожна людина — Творець, відповідно, тільки внутрішній стан завжди визначає характер подій, які відбуваються з нами. А ще простіше — подивіться на себе й усвідомте всю відповідальність за власне життя, через примирнення з собою, якими б ви гарними, розумними й добрими до цього не були, і добряче посмійтесь.

...А розпочинається все з нетра-

диційної інтерпретації сотворення першої людини, яку/якого звали Петьою. Він же — «старий біля синього моря». Й неподалік, як має бути, його стара ромахує старим коритом. Далі, за відомим сценарієм, з'являється Золота Рибка, яка пропонує старому бовдуру не забирати в неї часу й згадати про власні творчі можливості. «Народився людиною - вчись бачити

світ по-людськи. Нічого — по-божому!»

Прихильники сміхової терапії стверджують, що сучасна людина — це лялька, сформована соціумом для своїх потреб і нашпигована стереотипними поведінковими програмами. Насправді ж, ми — «першопочатково досконалі Спів-Творці», і в кожному з нас живе цілий Всесвіт, а може — й не один.

ВУЗЬКОКОЛІЙНЕ МИСТЕЦТВО

Існує закон українського книговидання, прийнятий відносно мистецьких видань: отримуючи будь-яку нову книгу, байдуже, хорошу чи посередню, — з полегкістю думаєш: добре, що вона взагалі є. Згодом можна починати все інше: критичні зауваження, аналіз та порівняння твору з іншими, тощо, себто — приступати безпосередньо до рецензії.

Богдана КОЗАЧЕНКО

Тож добре, що видано книгу Ольги ПЕТРОВОЇ Мистецтвознавчі рефлексії. Дуже добре, адже досі, окрім окремих альбомів певних митців або виставкових проєктів, нічого схожого ніхто не видавав. Роздивляючись добре видану, непогано загалом оформлену книгу обсягом близько 400 сторінок, сподіваєшся від неї спершу того, чого й слід сподіватись від праці знаної художниці, філософині та викладачки мистецтвознавства зі стажем у кілька десятків років, а саме — антології українського мистецтва ХХ — початку ХХІ століть. Проте надії випереджають дійсність і в тому подібні до ілюзій: на жаль, «Рефлексії» не є такою актуальною книгою. Мистецтвознавчі рефлексії досвідченого мистецтвознавця залишаються, попри солідний вигляд, іменний показчик, хроно-

логію, тощо тільки тим, що заявлено в назві, а саме — впорядкованим і добре виданим особистим архівом фахівця.

Що ж, часи, коли творити «в стіл» означало бути причетним до сучасної інтелігенції, на щастя, давно минули, і абсолютно будь-який творчий доробок видати цілком можливо, були б натхнення та кошти. У книзі О. Петрової зібрано під однією обкладинкою статті різних часів, присвячені життю та творчості більшості відомих сучасних українських митців.

Аудиторія, якій варто ознайомитись з книгою — мистецтвознавчі перших курсів, студенти підготовчих відділень тощо. Рівень викладеного матеріалу: докладно та просто розказані біографії митців; загальні назви періодів; визначення стилів та напрямків в українському мистецтві ХХ сторіччя, — здатні створити загальне уявлення про формування та шляхи останнього.

В той же час посилається на «Мистецтвознавчі рефлексії» як на джерело інформації щодо сучасного укр. мистецтва на серйознішому рівні важко. З дуже простої причини: унаочнюючи мистецьке життя Києва останніх десятиліть, Ольга Миколаївна користується інструментарієм здебільшого академічного радянського мистецтвознавства, схеми якого практично непридатні для огляду творчості митців, існуючих поза цією надійною, проте дещо однобічною системою. Скажімо, «новий ліризм» в якості умовного визначення творчості Г.Гавриленко є терміном, який відносно вичерпно описує явище його творчості; проте наступний пасаж щодо напрямку в мистецтві, яке «скаже про загрозу екологічній гармонії між людиною й природою, ... коли художники почнуть мріяти про взаєморозуміння людини й світу, про відновлення рівноваги між ними», віднесений до трагічної постаті митця — приблизно дорівнює спробам аналізу вбрання за часів Київської Русі на прикладі Оранти Софії Київської.

Узагальнення — не найкраща риса цієї книги, тож і цілісності у збірці різномірних текстів шукати не варто. Загальні уявлення О. Петрової про мистецькі процеси сучасності вкрай суб'єктивні. В нарисі «Дещо з архіву та з сучасного мистецтва України» стиль та

Та, мабуть, прорахунок Чарівників у тому, що їхня теорія підходить тільки для недурних людей, я мала на увазі тих розумних, які можуть подивитись на себе зі сторони та посміятись. А вперті дурні цього не зроблять — вони не читають, бо й так знають все, що їм потрібно.

Але, якщо всі ми — творці, то й до методик і технік буття у світі кожен має підходити творчо, у власному життєвому експериментаторстві. І мудрий має іноді сам дивитись на себе очима дурня, і навпаки. І від сміху іноді потрібно одпочити, крім того — у жінок від нього під очима з'являються зморшки.

Як відомо, усвідомлення абсурдності світу, цей старезний винахід людини, ще в минулому столітті добре освоїли екзистенціалісти, щоправда, запропонували дещо інший, зовсім не смішний вихід — самогубство, або ж, через усвідомлення безвихідності життя, примирення з нашою сізифівською долею. Курлов пропонує посміятись над усією безглуздістю, недоречною серйозністю, статичністю й статечністю нашого життя.

Зміст тексту пані Петрової, присвячений проектам «Нові напрямки», «Золото нації» і т.п., нагадує шедеври радянського мистецтвознавства: «Як же треба не любити Україну, не знати її ментальності, страждань, духовно не резонувати з диханням соціуму, щоб представляти її таким мистецтвом!» Закидаючи митцям безжурність, цинізм, відсутність патріотичності, суспільно-моральних умовностей, тощо, авторка несвідомо уособлює більшість штампів радянської доби, саме те, що асоціюється найперше з особистісною несвободою, зашореністю свідомості, жорсткою системою обмежень. Текст нагадує патріотичну промову, сповнену закликів до роботи над моральним станом суспільства і т.п.; тут прекрасно сформульовано безліч ідеологічно виправданих постулатів, серед яких не враховано одне: несумісність будь-якої політизованості та жорсткої ідеології з нормальним творчим процесом. Текст, присвячений епатажним виставкам, свідчить про те, що збурення публіки пройшло якнайкраще; а отже, епатаж вічний, тому що ніколи не переведуться люди, здатні сприймати будь-яку ігрову конструкцію буквально.

Що ж чекає читача, який докліпає до останньої сторінки? Він має нагоду розважитись «Кодексом дурня», в якому представлено 118 пунктів-висловів на зразок: «Розум — це лопата, чим вона гостріша, тим глибша могила». У список «наших людей» — позаштатних представників філософії сміху — потрапили й Сократ, і Буратіно, і Скворода, і Ходжа Насреддин, і Айнштайн, який за них усіх показав свого довгого язика усім розумникам світу.

Сподіваюсь, пройшовши усі 11 запитань Школи «Чарівників, які Сміються», освоївши технологію та виконавши домашнє завдання, ви не тільки незалежно нарежете, але й залишитеся усміхненими (на)завжди. І смійтесь з усього, просто для профілактики (тут застерігаю — довгий сміх без видимої причини в присутності навіть близьких людей виглядає дурнувато), адже через сміх відбувається «викид» в наш мозок ендорфінів, які створюють позитивний тонус нашого повсякденного життя-маяття. Чого й прагнув автор. Кміт.

Григорій КУРЛОВ. *Путь к дураку. Философия смеха.*
Книга первая. — К. — Москва: София, 384 с. (п)

Неоднозначність «Мистецтвознавчих рефлексій» очевидна: протиставляючи себе певним напрямкам у мистецтві чи аналізуючи їх, пані Петрова в усякому разі видала книгу, ілюстрації якої дають можливість

скласти власну думку щодо того, чому авторка присвятила стільки років особистої діяльності, а саме — українському мистецтву. Крім того, досі окремої книги про сучасників поза «вузькоколійними» мистецькими проектами ніхто не видавав, і в цьому пані Петрова, безперечно, перша: зробити часопис епохи — краще, ніж нічого, і жалкувати за тим, що замість часопису можна було видати докладну енциклопедію, марно. І якщо покладатися на ці тексти, як на наукову мистецтвознавчу антологію, складно, тому що професійний аналіз творів у цій книзі має досить своєрідні форми, то палітра кількох мистецьких епох України добре представлена в цій книзі; тож читачу залишається одне — складати та змішувати фарби на свій смак.

Ольга ПЕТРОВА. *Мистецтвознавчі рефлексії.* — К.: КМ Академія, 400 с. (о)

70.00 €

ПОСТУП

...І НІКОМУ РУКУ ПОДАТИ

Володимир ЄШКІЛЕВ — відверто: «Ніколи в своїй творчості не орієнтувався на масового читача, бо не впевнений у здатності апелювати саме до великих читацьких мас. Не знаю, чи можу я щось сказати людині, котра торгує на базарі зубною пастою, чи водієві тролейбуса, чи... те, що є змістом моїх внутрішніх переживань, може бути цікавим для такого читача». І тут само пояснює: «Мій читач — людина, яка вже знає ціну поразки, знає, що таке оббити чоло об бетонну стіну життя, і яка зрозуміла, що все на світі збудоване складніше, ніж у серіалах».

На закид щодо неодруженості письменника зізнався: «Було декілька спроб одружитися, хоча невдалих... Напевно, мені як людині з постмодерним мисленням дуже важко знайти іншу людину, яка б мене розуміла, особливо в компактному провінційному Станіславі».

ЛВІВСЬКА газета

РОМАН — НЕ ЛІТЕРАТУРА

Наталі СНЯДАНКО — про «Платформу» Уельбека: «Епатажний стиль Уельбека скерований проти туристичного бізнесу, проти ісламу та загалом європейської цивілізації. Можна навіть припустити, що і проти людської природи, як відомо, недосконалої. Аби викликати якомога ширший резонанс довкола свого твору, Уельбек заявляє: сексуальний туризм — це добре, адже як турист, так і повія погоджуються на це добровільно, а отже, нічого неморального в цьому немає». Щоправда, львівська критик сумнівається в причетності тексту французького письменника до літератури...

ДЕНЬ

СВІЖА КОРОНА

Тільки-но підведено ризику під «Коронацією слова», як її переможців уже інтерв'юють. «Володимир ЛИС із Луцька говорить, що вже втретє надсилає свої роботи на конкурс. «Минулі роки теж був лауреатом. Сказати, що нічого не чекав, було б нещиро. Чекав. І про всяк випадок надіслав два романи, і обидва відзначили. У літературі мене завжди цікавили надзвичайні характери, екстремальні карколомні сюжети, сильні психологічні інтриги. І коли запитують письменники з таким трагічним настроєм: а для чого писати? — то я завжди відповідаю, що пишу, бо це цікаво, насамперед, мені».

«Володар першої премії у жанрі роману Олександр ВІЛЬЧИНСЬКИЙ розповів: «Мені повідомили, що я увійшов у двадцятку, коли їхав за кермом і був саме на тому ж перехресті, де мій герой роману, і тоді йому теж повідомили несподівану новину. Я починаю вірити в символи і знаки долі».

КНИЖКА РОКУ '2004: НОМІНАЦІЯ «КРАСНЕ ПИСЬМЕНСТВО»

«ДОТІК»

ЗА МОТИВАМИ ПОВІСТІ
Юрка Покальчука
«БЛАКИТНЕ СОНЦЕ»

ХУДОЖНИК І УЧЕНЬ –
ВІДУТТЯ АБСОЛЮТНОГО
ПОРОЗУМІННЯ,
СПОРІАНЕНІ ЗАКОХАНІ ДУШІ

ВСІ ІНШІ

1

Я ЧЕКАВ
НА
ТЕБЕ...

Я МРІЯВ
ПРО
ЗУСТРІЧ,
ВЧИТЕЛЮ.

2

ЗЛІТТЯ
ДУШ

ВІДУТТЯ
АБСОЛЮТНОГО
ПОРОЗУМІННЯ

3

РОЗБЕЩЕННЯ НЕПОВНОЛІТНІХ!
ЗБОЧЕНЦЮ!

ПІД
СУД
ЙОГО!
НАШ
СИН
НЕ
ТАКІЙ!

4

ЗАСУДЖЕНО!
ЗА
РОЗБЕЩЕННЯ
НЕПОВНОЛІТНІХ!

ЯК ВИ МОЖЕТЕ,
ВІН ЯК СВІТЛО,
ЯК СОНЦЕ,
Я ЛЮБЛЮ ЙОГО!

5

ЗЛІТТЯ
ДУШ

ВІДУТТЯ
АБСОЛЮТНОГО
ПОРОЗУМІННЯ

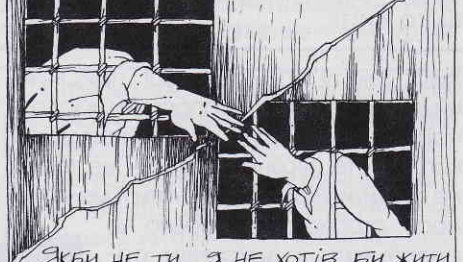
6

Я ТЕЖ СЯДУ, БО Я ВИНЕН ТАК
... БО Я ЙОГО ЛЮБЛЮ! САМО-

7

ТИ – СЕНС МОГО ЖИТТЯ

ЯКБІ НЕ ТИ, Я НЕ ХОТІВ БИ ЖИТИ

8

ЗАСУДЖЕНО!
ЗА
РОЗБЕЩЕННЯ
НЕПОВНОЛІТНІХ!

ЯК ВИ МОЖЕТЕ,
ВІН ЯК СВІТЛО,
ЯК СОНЦЕ,
Я ЛЮБЛЮ ЙОГО!

9

ТИ – МОЯ
ПАРАЛЕЛЬНА
ІСТОТА,
МОЯ ДРУГА
ЧАСТИНА.

МН –

НАЗАВЖДИ
РАЗОМ!
ЗЛІТТЯ
ДУШ!

10

...ПРОЙШОВ ЧАС

МУШУ ЙТИ,
МУШУ СПІЗНАТИ ІНШУ
СТАТЬ,
ІНШОГО СЕБЕ,
ІНШИЙ ДОТІК.

ТИ МЕНЕ
ЗРАДЖУЄШ,
ТІКАЄШ З ЯКОГОСЬ...

11

НЕВЖЕ ЦЕ КІНЕЦЬ...
НІ...
Я НАПОВНИВ ЙОГО СОБОЮ
УЩЕРТЬ...
І ВІН...
ВОЛАЮ ПРОСТОРИ...
А Я...
ВОЛЯ І СПРАВЖНЕ ПОЧУТТЯ
– ЦЕ КОЛИ
НЕ ВИМАГАЄШ ПРИСУТНОСТІ

12

... ТЕ НАЙВИЩЕ, ЩО НЕ Є ХИТТЮ,
А ВИВИЦЕННИМ ДУХОМ...

ВЧИТЕЛЮ, КОХАННИЙ.
Я ПОВЕРНУВСЯ...
Я ВСЕ ЗРОЗУМІВ...

ДОТІК...
ДОТІ...
ДОКІ...

ЛЮБОВ...

КІНЕЦЬ. КОЖЕН ВІЛЬНИЙ У СВОМУ КОХАННІ

Kr

Юрко ПОКАЛЬЧУК. Таксі-білоз. –
Х.: Фоліо, 317 с. (о)

МАЛЮВАВ ОЛЕКСІЙ КУСТОВСЬКИЙ

ЛЮБЛЮЗ ЗА ПІДЛІТКА

«...а потім блюз вічний блюз втрати... блюз утоми... блюз розлуки... блюз ніколи... блюз завтра... люблюз... люблюз... люблюз...» — говорить Юрко ПОКАЛЬЧУК у «Таксі-блюз». Тобто навіть намагається співати. Здавалося б, — естетика відчуттів. І нібито опозиція еротики мистецтва інтерпретації життя та фігура замість дискурсу, втілення в спогади замість пояснень. Альтернативний спосіб розрядки психічної енергії, відомий тілу.

Юлія ЄМЕЦЬ-ДОБРОНОСОВА

Історії сповнені персонажами-підлітками. Їхні тіла виявляються найдосконалішими у сценах фізичного кохання або й просто злягання, найчутливішими й навіть за умов невмілості — парадоксально вправними. Таке відчуття себе в момент перед-орґазму, у час пост-та в самому процесі можна було б назвати триваючою підлітковістю. Однак — це й ледь помітна туга за підлітковістю нездійсненою.

Купа мотивів постійно повторюються. Появу їх легко передбачити. Один із таких невниклих — втрата хлопаком цноти. Здавалося б, нема чого й позбавлятися, тільки набуваєш. Але нічого не буває просто так. Усе має врівноважуватися. Заплатиш — поїдеш. Причому мова не про гроші, а про іншу, більш чуттєву плату.

Його тексти демонструють шалену одержимість іншим. Оповідач здійснює перекриття тіла. Але він не звільняється від тисячолітньої опозиції тілесного та духовного. Життя обертається доволі драматичними пошуками єдності чогось, одного

разу роз'єданого. Точніше — розбитого внаслідок згубного впливу культури або й симплового травматичного розчарування в першій закоханості. Але розрив між тілом і духом і надалі діє в форматі культурних опозицій. Власне, «те, що на споді» проривається у світ розірваних частинок, коли ти на нього зовсім не очікуєш. Хоча принципово — очікуєш завше.

Ось тут і проступає найважливіше для оповідача подібних історій — розрізнення тілесності та організму. Якщо воно не фіксується — тексти втрачають енергетичну силу, сповзають на перверсійність, на її традиційні інцестуальні або групові «сюжетки». Припиняють бути розрядкою психічної енергії, а перетворюються на детальну фіксацію переміщень від одного отвору організму до іншого, змін положень тіла, його реакцій входів та виходів, нехай би й описаних без специфічної брутальної лексики. Оповідь раз по раз сповзає, і організм вислизає, затуляючи собою всю картинку.

Розмаїття подій у історіях «Таксі-блюз» не варто шукати. Все крутиться навколо кіношних еротичних сцен, котрі могли би бути гарними кульмінаціями до інших історій. Але вони переважно вирізані — задля

підтвердження надзвичайної важливості тілесного для самоздійснення себе. Мабуть-таки, себе справжнього, відчутного в тілесному — у сенсі, закладеному оповідачем.

Навколо **спів-переживання** оповідь лиш кружляє, інколи зачіпаючи його зненацька, та переважно — дотично. Частіше увагу зосереджено на чуттєвих переживаннях одного з учасників сцени, на відчуттях однієї частини поєднаних тіл. Навіть якщо їх не трое, а двоє — детально зафіксовано відчуття або жінки, або чоловіка. Перед нами постає одномірною-таки суб'єктивована, закрита в себе самого індивідуальність. Навіть, розгортаючи топо-тілографію спів-переживання, суб'єкти залишаються на власних територіях.

Натомість «Ритм» та «Блакитне сонце» позначені ще й поетизованими шматками фіксації пошуків тої-самої-однієї-твоеї половинки. Окремі десятки абзаців можна вважати варіаціями на тему андрогінічної єдності, відомої ще з античних часів. Проте Покальчук увів тут ще й специфічний надсучасний момент. Адже за доби «тиранії інтимності» важко не втратити дистанції, потрібної для тривання стосунків. Надто близько — й інший перетворюється на заручника твоєї липучої близькості.

Але: тіло остаточно замкнене на собі самому, та так, що вподібнюється колу. І коло хапається з усієї своєї сили за інше коло.

«Десь я прочитав, що таємниця сексуального відчуття і його поєднання із духовним життям людини — то найбільша таємниця людського буття. Решта лише казки про провали і деградацію».

Кі

У ГРАВІТАЦІЙНОМУ ПОЛІ ЕРОТИКИ

До нової збірки Ю.Покальчука ввійшли переважно тексти «другої свіжості», останній датовано 2002-м, решта ж — останнім десятиріччям минулого століття. Більшість їх добре відома за попередніми публікаціями — тому, відкриваючи книжку, щоразу шукаєш підстави й виправдання ще одного відтворення. Ця інвектива на початку рецензії вимагає аргументованого критичного підкріплення. Адже художній твір не тьмяніє і з часом його вартість лише зростає. А нові покоління відкривають у добре відомому непомічені попередніми читачами грані смислу...

Юрій ЧЕКАН

Сюжетно-тематична домінанта покальчукової збірки дуже конкретна й однозначна. Ніби язик, що постійно тягнеться до хворого зуба, думка автора знаходиться в гравітаційному полі статевих актів. Учня — із вчителькою, сина — з коханкою батька, заміжньої жінки — із трьома підлітками, чотирнадцятирічного хлопчика — з повією, піонера — з вихователькою, матері — з сином, незайманого юнака — з досвідченою удовою, школяра — з матір'ю однокласника, дорослого чоловіка — з неповнолітньою. Психологічні

(чи психіатричні) підстави цих сюжетів добре відомі — тут і криза середини життя (не випадково головному герою «Таксі-блюзу» саме тридцять сім років), і перверсійні комплекси — чи то педофільські, чи то гомосексуальні, чи то едипові...

Тематичний стрижень (пруть?) малої прози Покальчука, зібраної до «Таксі-блюзу», резонує з... Тут критик вступає на слизьку стежинку. Бо неточно визначені контексти можуть повністю девальвувати авторську ідею. Втім, ризикну.

Найближче/найвіддаленіше щодо покальчукового еротизму — стилізація «Житіє гаремное» Ю.Винничука. Найближ-

че — бо мало в сучукрлітрі такої тілесної відвертості, та ще й зробленої не еротоманом-аматором, а професійним письменником. Найвіддаленіше — бо Винничук блискуче стилізує й цим вхимернює еротіку; Покальчук же, ретельно випишуючи сучасні реалії, підкреслює побутову, буденну основу онаністичних марень, балансуючи на межі порнографії (за всієї невизначеності цього явища, добре відомій авторіві).

Є спільні риси в покальчукової збірки з текстами Макса Ренуара, Емануель Арсалан, Ксав'єри Голландер. Тільки патос витворів уяви названих літератів бере свій початок (чи завершується) в сексуальній революції 60—70 років минулого сторіччя. Українській літературі потрібно саме сьогодні артикулювати ці теми та сюжети? Голосно сказати про те, що на споді? — То маєте «Таксі блюз» Ю.Покальчука!

P.S. Завершивши цей текст, зрозумів, що проакцентував лише один бік збірки. Інші читачі (і я зокрема) можуть побачити в ньому й інше. Бо воно тут, безперечно, є.

Кі

МАТАДОР НА ВІЙНІ

Розчарувавшись у інструментах критичного осмислення літератури, багато відомих російських критиків впритул зайнялися літературною творчістю. Із прозовими текстами вже засвітилися були такі метри критичного поля, як Дмитрій Бавільський, Марія Галіна, Дмитрій Биков та Ігор Зотов. Одним із перших порушників критичної дистанції був одіозний В'ячеслав Куріцин, виступивши ще на початку 1990-х років з постмодерністською прозою, яку нещодавно об'єднав у збірнику «Семь проз», і видавши пізніше романну треш-диалогію «Акварель для Матадора» та «Матадор на Луне». Наразі він звернувся до питомо класичного варіанту оповіді, представивши на суд читача традиційно випробовану детективну прозу під назвою «Месяц Аркашон» і під псевдо Андрій ТУРГЕНЕВ.

Ігор БОНДАР-ТЕРЕЩЕНКО

Спроба роз'яснити причини з'яви такого інтелектуального читва в середовищі нинішнього московського критиканства, коли популярний журналіст, плюнувши на субординації, береться писати кримінально-пригодницькі романи, обов'язково заторкує джерела нової культурної форми. Відверто кажучи, ідеться про тотальне, на межі фолу, заниження предмета розмови через зведення його до інших контекстів. На початку 1990-х практика цитатно-стьобних заголовків і винесення кухонних концепцій на шпальти офіційних видань заіснувала була в новій московській журналістиці. Подібну агресивність форми культивував і щойно прибулий натовді з Челябінська Куріцин — спершу в газеті «Сегодня», потім в журналі «Матадор», а наприкінці в «Независимой газете», де він провадив рубрику «Люди, годы, жизнь», з чого пізніше й складалась його книжечка «Журналистика 1993-1997». З часом, відбувши карму культового критика, Куріцин надовго зник у віртуальних преріях, опікуючись вже власним літературним сайтом. Здається, достатньо погравившись у літпроцес, він, слідом за героєм свого нового роману, зрозумів, що сьогодні варто працювати не на інституцію, не на людину, а на власну конфігурацію. «Быть не там, где другие, — вот и весь секрет удачной конфигурации», — очевидно, вирішив сей московський зоїл, зникаючи з виду «реальної» літдійсності.

Але кураж швидко скінчився. І повернулася спокуса прози. «Это вам не сухая короста буквы, это живое движение изменчивых страстей», — вважає герой авантюрного роману «Месяц Аркашон». Адже наразі Куріцин, перейменувавши персонажа своєї попередньої епопеї з Матадора на Танцора, пропонує омрієне кожним зоїлом життя. «Сонце, зависшее над водой перед нырком в закат, заливает Бискайский залив карнавальными аква-

релью...» І на цьому курортному тлі розгортається карколомна історія вуличного танцюриста й професійного жиголо, для якого в Аркашоні знайшовся вигідний контракт: треба втішити молодого ефектну жінку, яка щойно втратила чоловіка. Сексапіельна Жінка-Кенгуру з довгими ногами й величезним бюстом, уявляєте? Пропонує вам місяць погратися в Ідеального Самця, себто в її покійного чоловіка, за п'ять ваших річних гонорарів, нормально? Те, про що все життя мріяв ваш кумир Генрі Міллер — кохатися і писати — прикидаєте?

Втім, для справжнього, професійного мачо не існує нічого незвичайного. «Трахать богатых телок за деньги — работа, требующая не только железного поршня, но и холодного сердца, — освідчується герой роману, — и я всегда знаю,

какую часть тела и как надо потерять девушке, чтобы она задохнулась от счастья». Більше того, сама дикість брутальності цього малоідентифікованого танцюриста-романтика і є тим товаром, який він втулює розманіженим буржуїнам, блукаючи Європою. «Я дышу их воздухом, ем их устриц и даже при случае пердолю их лучших телок», — звиряється він шокроку.

Протягом оповіді читачеві важко виявити, хто сей герой. Можливо, маляр чи югослав із екзотичним факхом «танцювати кіно». «Не конь, не морж, не спиральная галактика. Человек», — позиціонує його Куріцин. Матадор, чи пак Танцор, працює за принципом, оспіваним групою «Агата Крісті»: я на тобі, як на війні, а на війні — як на тобі. Приймаючи всі вимоги замовниць. Зрозуміло одне: він не з Росії-матінки, бо хлєпче в романі все підряд, окрім

горілки, яка залишається для нього екзистенційною таємницею (у тому сенсі, як її люди п'ють): «Меня же водка, которой я, как всегда, поперхнулся, вернула в мрачное состояние».

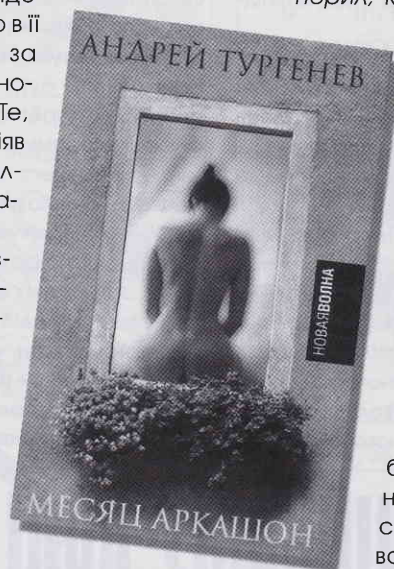
До того ж, любов-ненависть у романі. Злості багато, а злих слів нема. І кохання поділене рівно настільки, що би й серцю, і всьому іншому. Одна з коханок Танцора, чекаючи його з чергового завдання, «сидит на подоконнике, свесив босую ногу на улицу, курит джойнт, болтает чумазой пяткой». Інша, якраз та, що винайняла його, робить гроші з повітря, себто з Інтернету, має віллу й діамант замість серця. Як тут бути? При тому, що сам герой завжди не проти не те, що роздвоїтися, а дещо більше: «С одной я встречаюсь в цветущем саду, влеку на террасу с видом на лебединое озеро, осторожно беру ее за розовое колено, по которому трепещет сетчатая тень белых перил; когда я стягиваю с нее в

беседке ажурные чулки, это уже другая; тут же является следующая; чем ближе к оргазму, тем быстрее они мельтешат-сменяются, пока сперма не бьет из меня густыми комками: в этот момент все виртуальные личности растворяются, и я вновь оказываюсь наедине с ней...»

І потім, наш мачо любить кіно. Він танцює його на площі для туристів за скількись там євро на пиво. Танець з «Кримінального Читва», фірмові приколи Чарлі Чапліна... Він

постійно оглядається довкола, ніби знімає на плівку своє життя. А також вигадує кумедні прізвиська персонажам своєї теперішньої історії: Жінка-Кенгуру, Пухкий Задок, Фіолетові Буклі. «Мне уютно внутри этой сцены, — щоразу заспокоює він себе. — Все логично: я ведь был нанят именно на роль хозяина, мужа Хозяйки». Але будь-яке кіно колись та й закінчується. І спокусливий контракт обертається не дуже приємною пригодою з містичною розв'язкою, злочинами-вбивствами та іншими збоченнями. Здається, це вже мало цікавить автора роману, перша частина якого займає дві сотні веселих сторінок, тоді як друга — два сіреньких десятка. Мовляв, это было у моря, где ажурная пена...

Кр

Андрей ТУРГЕНЕВ. Месяц Аркашон. — Санкт-Петербург: Амфора, 302 с. (п)

ПОЛІТИЧНІ КАЗОЧКИ ДЛЯ ДОРОСЛИХ

У московському видавництві «Ad Marginem» наприкінці минулого року вийшла «заборонена» книжка Єлени ТРЕГУБОВОЇ «Байки кремлівського диггера». Факт, звичайно ж, ординарний — якби не кілька моментів. Авторитетний часопис «Кніжне обозрение» вже третій тиждень поспіль віддає опусу Трегубової перше місце серед найрезонансніших книжок російського ринку. З іншого боку, аналізуючи резонансний роман Марини Соколян «Кодло» у тижневику «Столичніе новости» Сергій Васильєв-молодший за полюси, між якими знаходиться витвір Соколян, обирає Умберто Еко — і Єлену Трегубову. Нарешті, у певних колах поширюються чутки про замах на життя авторки, який пов'язують, знову ж-таки зі змістом книжки...

Юрій ЧЕКАН

Судячи з обкладинки, на якій захоплено-поривчасте «комсомольське» обличчя, до того ж із кічево-попсовим макіяжем (підведені вуста, білосніжка усмішка, яскраво-сині очі), — цей текст для читачів, що спрагло шукають таємниць сильних світу цього. Зміст, на перший погляд, також відображає книгу, розраховану на успіх у любителів шкандалів («Курортні прогулянки журналістів «кремлівського пула» із президентом Єльциним», «Єльцин має мене за костромську модель», «Моя прогулянка з Лужковим на катері в Берліні», «Я стаю першою жертвою репресивних методів команди Путіна», «Мій обід з Путіним в ресторані «Ізумі» та його одкровення про себе» і таке інше). Але насправді все не так просто.

За зовнішнім планом — документально-мемуарними «байками» про долю політич-

ної кореспондентки газети «Коммерсантъ» приховано бажання розповісти про дві болісні для Єлени Трегубової проблеми.

Перша — свобода слова й друку в Росії. Друга — внутрішній стрижень людини, що «не може поступитися принципами» і знає-таки, «что такое хорошо і что такое плохо».

Втім, переповідати сюжет книжки Трегубової — справа марна. Найперше тому, що текст надзвичайно інформативний і багатолюдний, насичений майстерно підзначеними деталями й подробицями, сповнений колоритно змальованих персонажів та героїв. Відомі події недавньої політичної історії відкриваються зі протилежного боку — не завжди приємного на вигляд. А сильні світу цього з'являють-

ся без котурнів — зі своїм справжнім обличчям. По-друге, тому, що книжку написати легко, цікаво — і читатися вона буде так само запоем (до чого, власне, і прагнули як автор, так і видавець). Чи дивно, що в київському метро вже з'явилися читачі з книжкою Трегубової в руках?

Судити ж про справжні важелі й рушійні сили того, що відбувається «на наших очах», за книжкою Є.Трегубової небезпечно. Дуже вже особистісним є її погляд. І занадто прозоро прочитуються «замовлені» мотиви — вже згадані проблеми свободи друку й впевненості у власній правоті. Тим-то — до характеристик, розкиданих вряди-годи, слід відноситися «ділячи на сім»; теза про

несумісність статусу й сутності (належність до владних структур і людські якості) потребує все нових і нових доказів, а таємниці журналістсько-прес-секретарської «кухні», розкриті одним махом, вимагають численних перевірок...

...Втім, можливо, я занадто серйозно сприймаю продукт «дамського рукоділля»? І це, дійсно, — «байки»? **Кр**

Єлена ТРЕГУБОВА. Байки кремлевского диггера. — Москва: Ад Маргинем, 382 с. (п.)

МАРЕВО ЖИТТЯ

Найкращим сюжетом для роману Гемінгвея було б його життя. Але повернутися, щоб написати, ще нікому не вдалося. Шкода. З того боку життя, мабуть, інакше оцінюєш пройдене й зроблене. Хто зна, як би писав про те, що було, Гемінгвей у наші дні. Він завжди був лише трохи відвертим,

на ту йоту, яка є мінімальною для довіри читача. Щоб не оголюватися, не ставати занадто вразливим. Адже життя цього письменника й так було занадто публічним. Аж настільки, що якось Гемінгвей взяв і перекреслив цей болісний рукопис.

Марія КРИШТОПА

Напевно, найвідвертішим романом Гемінгвея є **Марево**. Найвідвертішим і незакінченим. Це роман про життя письменника та його останньої дружини — Мері. Саме в цьому романі Гемінгвей зізнається: «Пізніше я з відразою читав про себе багато різних книжок, написаних людьми, які знали все про моє внутрішнє життя, про мої цілі та мотиви. Читати їх було все одно, що читати опис

битви, яку вів ти, а змалював її той, хто не тільки не був присутній на полі бою, а в деяких випадках ба навіть і на світ ще не появився, коли та битва відбулася». Може, це й спонукало автора до написання автобіографічного твору. Правда, він так і не завершив роман, вважаючи (припущення сина письменника), що досконало писати може лише про Париж.

Дія роману відбувається в Африці, де Гемінгвей якийсь час жив. Із притаманною йому ретельністю автор відтворює настрій Африки, послуговуючись місце-

вими говірками, описом звичаїв тощо. Слід сказати, що це — Африка Гемінгвея, адже він перетягує її крізь себе, як верблюда крізь вушко голки. «В Африці річ є правдивою при першому вранішньому світі і облудною опівдні, і поваги у вас до неї не більше, ніж до привабливого, отороченного кугою чистого озера, яке видніє за розпеченою сонцем солончаковою рівниною. Ви переходили ту рівнину вранці і знаєте, що ніякого озера там немає, це — марево. Та зараз воно там, абсолютне справжнє, прекрасне і правдоподібне».

Все те, що прочитаєте ви на сторінках роману, здивує своєю колоритністю й почасти — незграбністю. Тут немає того, що притаманне лише прозі Гемінгвея: специфічного надриву, мурашок по спині, бажання зникнути від відчаю. Але не треба засуджувати письменника. Впорядковував і видавав роман не Гемінгвей. Тому й **претензії — не до нього.** **Кр**

Ернест ГЕМИНГВЕЙ. Марево. // Всесвіт, ч. I-2 '04

IX МІЖНАРОДНА КНИЖКОВА
ВИСТАВКА-ЯРМАРОК

ЗЕЛЕНА ХВИЛЯ

WWW.EXPODESSA.OD.UA

5-7
СЕРПНЯ

ОДЕСА
ТЕАТР МУЗИЧНОЇ КОМЕДІЇ
ІМ. МИХАЙЛА ВОДЯНОГО

РОЗДІЛИ ВИСТАВКИ

- Книговидання: художня, навчальна, технічна, спеціальна, науково-популярна, дитяча література
- Видавничі рішення: друк, додрукова підготовка, електронне книговидання
- Поліграфічні послуги і матеріали
- Канцтовари. Все для школи. Сувеніри
- Роздрібна торгівля на площі перед театром

СПЕЦІАЛЬНІ ЕКСПОЗИЦІЇ

- «Дитинство. Отроцтво. Юність»
- «Університетська книга»
- «Поліглот»
- «Електронні навчальні видання»

СПЕЦІАЛЬНІ ЗАХОДИ

- Семінар і круглий стіл «Актуальні проблеми видавничої справи і книготоргівлі в Україні»
- Презентації книжкових новинок
- Виставка робіт художників-ілюстраторів книги
- Цикл літературних вечорів «Живі класики»
- Конкурс «Одеса на книжкових сторінках»
- Фотовернісаж «У пошуках одеської харизми»
- Вручення премій: «Творець міфів Одеси», «Бібліофіл», «Кращий бібліотекар Одеси»

Засновники:

Одеська облдержадміністрація; Одеський міськвиконком; Головне управління зовнішньоекономічних зв'язків, європейської інтеграції і туризму Одеської облдержадміністрації; Управління у справах друку й інформації Одеської облдержадміністрації

За підтримки: Державного комітету телебачення і радіомовлення України

Міжнародний інформаційний спонсор: "НГ-EXLIBRIS"

Національний медіа-патронат: "КНИЖНИК-REVIEW"

Організатори:

ЧП "ЕКСПО-ЮГ-СЕРВІС"
тел./факс: (0482) 37-65-11
(048) 728-60-68, 777-60-68
e-mail: info@expodessa.od.ua
http://www.expodessa.od.ua

ДВАТ "ОДЕСАКНИГА"
Україна, 65039, м. Одеса,
вул. Артилерійська, 3
тел.: (048) 728-98-30
тел./факс: (0482) 63-34-01

ГОДИ ГОВОРИТИ!

ЦИНІЗМ ІЗ ЛЮДСЬКИМ ОБЛИЧЧЯМ

Хто хоч трішки обізнаний із новітньою історією, певно пам'ятають, що під час «перебудови» народився дивовижний термін «соціалізм із людським обличчям». Мене Господь фантазією не образив, і я ще тоді уявляв такого собі монстра з ніжною дівочою посмішкою. Щойно побачивши запрошення на традиційну ДЕРЖАВНУ виставку «Книжковий сад — 2004», що повинна розпочатися 19 травня 2004 року в Українському домі, саме такий монстр і спав мені на думку.

Леонід
ФІНКЕЛЬШТЕЙН

Дійсно, здавалося б, виставка — це дуже добре, «державна» виставка в нашій країні — двічі добре. Але: хто знищив українське книговидавництво? Держава. Хто продовжує його добивати після знищення? Держава. Хто пишається своєю антинаціональною стурбованістю? Державні посадовці. Хто організовує виставку, хто збирає на неї видавців, хто матиме прибуток?

От вам і монстр!

Я розумію державні видавництва, що будуть брати участь у цій виставці — «партія сказала: «Надо!», комсомол ответил: «Есть!»; я розумію приватні видавництва, що братимуть участь у цьому дійстві — потенція щось продати, аби щось заробити. Не розумію лише міру цинізму посадовців, які нічого не зробили, не роблять і робити не збираються (бо не хочуть і не вміють), і готуються святкувати, звітувати, обіцяти.

Від 1 січня 2004 року українське книговидавництво, українська книжка поставлені в умови, що провокують її абсолютне, неминує знищення. У Верховній Раді «валяється» мало не з десяток законів, мало не від кожної фракції та партії, які на щось там спрямовані, — доводиться констатувати, що маємо не закони, не проекти законів, а тільки гасла, що ніяк не просувають вирішення питання. А ми готуємося до свята! Дуже добре уявляю собі, як на відкритті «Книжкового саду» поважні гості будуть розповідати, що робиться для того, щоб... Невже їм хтось повірить? Я не повірю. Готовий запропонувати свої послуги будь-якій партії чи організації, яка б конкретно, використовуючи наше видавництво, працювала б над реанімацією української книжки. Причому не за допомогою гасел, обіцянок, виставок, звітів, а конкретно, по-діловому та, по можливості, чесно.

РУБРИКА: КНИЖКА РОКУ, 2004: НОМІНАЦІЯ «ПОСТАТІ»

ПАЛЕНИЙ ПОЕТ

Заходячись над укладанням книги пам'яті свого славного родича назвою «Я виноград оновлення у ніч несучу...», А.Свідінський одразу визначається: «Я не ставлю перед собою мету провадити якийсь аналіз, що його можна було б схарактеризувати як літературознавчий». Та важко уникнути спокуси перетерти трохи за поезію й поета. «Стану в споминах pillow тонким», — передбачав власну долю піддослідний поет.

Ігор БОНДАР-ТЕРЕЩЕНКО

Так, укладач збірки й досі чомусь вважає, що «форму Свідінський можна сприймати як російське спотворення і, найімовірніше, саме так воно і виникло». Його не переконує навіть той факт, що сам поет за життя підписував саме так не лише заяви, довідки й протоколи, але й власні поезії й листи. Виходить, і в приватному житті грішив перед істиною? «Пашпорта Володимира Свідінського я ніколи не роздивлявся», — заявляє дослідник. (Мовляв, не читав, але скажу.) Натомість питався в людей. «Чому Володимир Юхимович (я так тоді писав замість Євтимійович) покинув у 1904 році семінарію...» — цитує він свого листа до І.Дзюби. Не знати, чи відповів Дзюба про семінарію, але, сподіваємося, роз'яснив, що, як «тоді», так і тепер існує питома українська «Євтимович».

Далі укладач, завершивши із «мовознавством», простує вже звичним шляхом історії літератури, витираючи ноги об своїх малознайомих попередників. Наприклад, об Ю.Смоліча, який свого часу писав: «Про загибель Свідінського... українські націоналісти, що заповзято вислужувалися перед гітлерівцями... пустили дурну, провокаційну погослову...», подаючи відомості про спаленого поета. Дослідник, відповідаючи замріяному брехуну, вигукнує в запалі: «Де взяв таких, які «заповзято вислужувалися перед гітлерівцями»? Хіба невідомо було йому, що такі поети націоналісти, як Олег Ольжич-Кандиба, Олена Теліга, Іван Ірлявський, були закатовані гітлерівцями за мужній опір окупантам?» При тому автор не вказує, який саме опір? Яким окупантам? Тим, що дозволяли згаданим культурникам видавати власні газети? Може, автор плутає їх з лісовими повстанцями? Але то шляхи суто партійні, поезія ними не ходила.

До речі, щодо таких «попутників», як зокрема В.Свідінський, М.Йогансен і Є.Плужник, свого часу значив Ю.Шевельов, наголошуючи, що «національні проблеми їх найменше цікавили. Вони були знищені за свій універсалізм, за свою вселюдськість, за свою вищість, обраність, духовну аристократичність». Але й до сьогодні

в цю не вірять їхні правдолюбні нащадки. Наприклад, аби з'ясувати, чому ж загинув Володимир Свідінський у 1941-му році, автор книжки навіть звернувся до його дочки й та відповіла: «Причиною була я, не хотіла покидати Харків, бо закохалася у свого шкільного вчителя...»

Цікавіше було б довідатись, у яких вчителів закохалися решта залишенців у Харкові 1941-го року. Серед яких виявились А.Любченко, Г.Шевельов, О.Варрава, О.Веретенченко, А.Гак, Д.Нитченко, В.Єрмілов, О.Введенський та ін. І чи варто питати про це в душевнохворої жінки, яка згодом бездумно виривала сторінки з безцінних батьківських зошитів, навсібіч розсилаючи ті

«автографи» поета (В.Яременко), і псувала рукописи написаними «храніть вечно». І про які «промови обурення проти фашизму» може ходити в історії поета, який соромився читати на людях навіть власні вірші?

Звершується приватне «літературознавство» розбором поезій В.Свідінського. Зокрема й вірша «Стася», якому згодом, переконаний дослідник, «будуть присвячені

спеціальні дослідження». Втім, поки вони наспіють, пригланемося до того шедевру вже тепер. Як перекладач Пушкіна з Лермонтовим і автор власної російськомовної лірики, Володимир Свідінський не міг уникнути неусвідомленої інтертекстуальності. І тому «Стася сказала: «Ці хмари розбиті — / Ніби поле, пооране в скибу...» нагадує Мандельштамову «Так тягуче и долго, что молвить хозяйка успела: / — Здесь, в печальной Тавриде, куда нас судьба занесла...» (1917), прикінцеве ж «Не відказала нічого Стася, / Лиш притулила до мене обличчя...» спонукає до спогаду про хрестоматійне, Пушкінське: «Ничего не отвела рыба, / Лишь хвостом на прощанье махнула». Упорядник збірки воліє називати подібні явища «симфонізмом». Втім, коли це насправді так, то з-під пера автора він виходить якийсь малопереконливий. Палений, чи що.

10.00 €

Анатолій СВИДІНСЬКИЙ. «Я виноград оновлення у ніч несучу...»
Володимир Свідінський — творець прекрасного. —
К.: Видавництво Олени Теліги, ІБ4 с. (о)

КНИЖКА РОКУ '2004: НОМІНАЦІЯ «ГОЛОСИ»

СЛОВО ВИДИМЕ

Ця книжка — розкіш. Або — така от маленька примха великої літератури, зрілої й самодостатньої, котра може дозволити собі й такий кайф...

Іван
АНДРУСЯК

Звісно, щодо літератури, то поки, на жаль, це не зовсім так, а от щодо кайфу — безсумнівно. Це справжня насолода мови — милуватися тим, як стискається й розтискається слово «пружина», як найжачується живісінками металевими гостряться слова «пила». Або вилловлювати найтонші відтінки звукової динаміки слів «шум», «шелест», «свист». Або — вершина — накласти одна на одну всі літери рідної абетки й відчувати (бо не осмислювати ж, їй Богу!) за обрисами постолаї таким чином фігури обриси менталітету. Або — вершина вершин — спробувати передати символіку таємної

вечері через код... циферблату. Або, врешті-решт, колись під настрій узяти та й... випрати — у буквальному розумінні цього слова — Семенкову поему «Тиждень» і, не викручуючи, акуратно розвісити слова на шворку, зашпильовані прищипками — хай стікає вода...

Запитаєте, навіщо? Очевидно, через вроджене прагнення людини дошукуватися першопричин. Так дитина розбирає на складові улюблену іграшку, дошукуючись принципу дії закладеного в ній механізму. Але треба подорослішати, аби зібрати її наново й подивуватися: о, працює! То що, може, й справді можемо претендувати на зрілість? Недарма ж книжка, про яку йдеться, має назву **Час достиглого каміння...**

Хоча — куди нам поспішати? Наше бароко нікуди від нас не поділося. При-

17.00

лягло собі Мамаєм під деревину в куточку душі та й виграє в «Аполлонову лютню» Лазаря Барановича. А тим часом і далі, за Іваном Величковським, «небо і земля мимо ідуть». От і **Мирослав КОРОЛЬ** про те ж мовить. Їй Богу, не все так банально в нашому домі. Не все те цяцька, що поцяцьковане. І, звісно ж, не все те бавлення, що бавленням видається. Тут, як мінімум, чується традиція — і то, слід визнати, незалежко. Колись я буду довго сміятися над тим, що весь наш нібито постмодернізм — усього лише рефлексія на декотрі теми бароко.

Утім, Мирослав Король насправді просто художник. А для поета це вже неабияк. Він слово бачить — і люб'язно дозволяє нам бачити його слово. Тож його вірші — візуальні, візуальні — вірші. На цій межі нам ще багато чого може відкритися. Іграшку зібрано, вона працює. І не важливо, що комусь це закономірно видаватиметься примхою, а ще комусь так само закономірно розкішшю — важливе саме відкриття.

Кр

Мирослав КОРОЛЬ. Час достиглого каміння: зорві вірші. — Івано-Франківськ: Лілея-НБ, 176 с. (о)
(Рецензії див. також: Кр ч. I '04)

КНИЖКА РОКУ '2004: НОМІНАЦІЯ «ОБРІТІ»

БУЛЬБАШКОВИЙ СИМБІОЗ

Гарна все ж таки річ — мильна булька! Така переливчата, веселкова, об'ємна. Але — порожня. Прикро, але саме таке враження залишає розкішне видання (язик не повертається назвати це книгою) «СТІЙ! ФАНтастична Планета Кличе!» (саме так, з виділенням великими літерами). Автор — **Вікторія МЕЛЬНИК**. Серія — «Маленькі сюжети про великих музикантів». Проект — міжнародний (назва «Музичний Формат ХХІ століття!»).

Юрій ЧЕКАН

Видання, жанрове самовизначення якого — «своєрідний симбіоз, якому ще не підшукана адекватна назва» — присвячене творчості п'яти доволі популярних музичних груп: «Green Grey», «Нору свело!», «Ляпіс Трубецкой», «Zdob si zdub» та «The.Ru.». Здавалося б, на 184 сторінках великого формату можна розповісти про героїв багато чого цікавого й невідомого. Видання ж бо розраховане на фанів названих груп та музикантів — тому кожний порух кумирів, будь-яка історія з їхнього життя, кожна їх думка радо вітатимуться й прийматимуться «на ура». Але не поспішайте! Досить солідний обсяг — ілюзія. Бо текстової інформації ледве стачить на два десятки сторінок. А все інше — щось на кшталт рор-у вікон, які розмножуються, як кролі, на ек-

рані комп'ютера, безупинно дублюючи одне одного.

Структура мельникового «симбіозу» вкрай проста.

Блок 1. Велемовна передмова, урочисто поименована «Авторською увертюрою», зі зверненням до юнаків, які, на думку авторки, в шістнадцять мусять мати три зони «особливо підвищеної уваги — дівчина, музика і спорт» та до дівчат, які у п'ятнадцять повинні цікавитись «хлопцем, музикою і спортом».

Блок 2. Просто передмова, сповнена закликів до співпраці «палко закоханих в Музику представників молодого і старшого покоління на усіх континентах землі, або спільними зусиллями витворився чудовий результат — всесвітній літопис сучасної Музики...»

Блок 3. П'ять розділів, кожен з яких присвячено одній групі, що складається з мінімальних «біографічних» даних та пустопорожніх балачок-інтерв'ю. Усе це перемішано з гар-

ними кольоровими фотографіями героїв, кадрами з кліпів та яскравими сторінками для авторграфів. При цьому текст вичитаний доволі кепсько, що може спричинити непередбачувані висновки. Наведу лише два приклади.

«Дитинство й шкільні роки пройшли в різних куточках СРСР, оскільки його батько? людина військова» (с.88). Що криється за цим знаком питання? Пані Мельник має сумніви щодо батьківства? Або ж у розділі про «Green Grey» йдеться про виступи на фестивалі «Prosto Rok» (с.28). Що це за «Rok» такий? Смішно? Ні, сумно...

Блок 4. Післямова, у якій розчулена авторка дякує за допомогу своїм рідним.

За рахунок чого ж нарощується солідний обсяг видання? Насамперед — завдяки дублюванню описаних чотирьох блоків українською, російською, білоруською, румунською, німецькою та англійською мовами. Бо ж проект — міжнародний!

Заробляти їй мати великі гроші — гарна справа. І кожен може витратити їх, як заманеться. Наприклад, для видання непотребу — зовні гламурного, веселкового, кольорового. І цілковито порожнього. Як та мильна булька.

Кр

Вікторія МЕЛЬНИК. СТІЙ! ФАНтастична планета кличе! Сер. «Маленькі сюжети про великих людей». — К.: Міст, 184 с. (о)

... Сучасне вітчизняне мистецтво все більше захоплює **тема національно-визвольних змагань**. «Залізна сотня» — так називається новий фільм про Українську Повстанську Армію, робота над яким завершується в кіностудії ім. Олександра Довженка в Києві.

... На одному з 3-х найбільших фантастичних конвентів «Сігма-Ф», який днями завершився в Москві, була **відзначена повість Марини та Сергія Дяченків «Зоопарк» (Zoo)**, а їхній «Пандем» отримав тільки-но започатковану разом з Мінікультури РФ Меморіальну премію ім. К. Буличова — бронзову друкарську машинку.

... Наприкінці квітня в Румунії **відбулася олімпіада з української мови та літератури** серед учнів — представників української меншини. Призери нагороджені путівками до міжнародного молодіжного Центру «Артек».

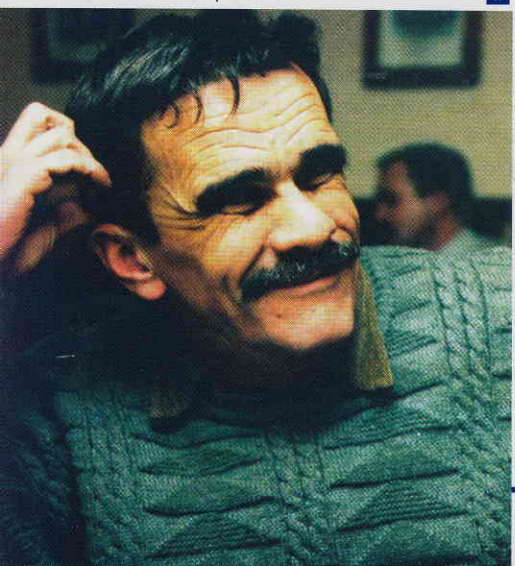
... Пані Ролінг, яка обіцяла обмежитися п'ятою книгою про Г.Поттера, не втрималася від спокуси. Недавно **письменниця-мільярдерка натякнула, що епопея, яка так збагатила її, буде продовжена** навіть тоді, коли головний герой стане дорослим і закінчить магічну школу Хогвартс.

... Автограф вірша «На холмах Грузии...», написаний рукою Пушкіна, буде виставлений на торги, які проводить в Парижі відомий аукціонний дім Drouot. **Попередньо вартість документа визначена 230—300 тисячами євро.**

... У Москві відбувся **російсько-український круглий стіл з історії та історіографії української книжності**. З понад 400 науковців — учасників конференції, 26 представляли провідні наукові установи України.

... Вітаємо з Днем народження директора видавництва «Аверс» Галину ГНИДЮК, літератів, критиків та перекладачів **Михайла СИДОРЖЕВСЬКОГО, Василя КУЙБІДУ, Олеса УЛЬЯНЕНКА, Віталія КРИКУНЕНКА, Віктора НЕБОРАКА, Івана МАЛКОВИЧА, Тараса ВОЗНЯКА, Анатолія ДІМАРОВА, Юрія СТАДНИЧЕНКА, Петра МІДЯНКУ!**

Олександру КРИВЕНКУ 13 травня виповнився 64 рік... КР

КРИМСЬКИЙ НАЇВНИЙ ВЕЛИКОРУСЬКИЙ ШОВІНІЗМ

Ведучий історичної рубрики газети «Крымская Правда» **Влад РЯБЧИКОВ** до видання цієї збірки своїх статей не дожив. Смерть 27-річного кореспондента по виході з редакції не викликала такого резонансу, як загибель інших журналістів — усе виглядало випадковим збиттям «крутим» водієм-лихачем необережного сімферопольського пішохода. Проте Крим чутками повниться, що археолог-аматор Рябчиков «перейшов дорогу» верховці потужного археолого-мародерського бізнесу...

Артемій ДЕМИДОВ

І саме півстотні сторінок під кодовою назвою «О воре могильном замолвите слово» є найкращою, принаймні небанальною, частиною книжки **На рубежах памяти**. Тут і опис функціонування севастопольської Горки (головного підпільного ринку старожитностей), і «жахливчики» про озброєні групи «чорних лицарів», які просто

посилають зі своїх несанкціонованих розкопів не лише археологів-науковців, але й патрулі дільничних міліціантів. Є навіть назви банд і прізвиська бандитів: «Второй «Клондайк» гробокопателей — Керчь, говорят, в основном контролируется группировкой «Сейлем»... По слухам, определенный интерес к торговле антиквариатом проявлял покойный Поданев; во время своего уикенда на Мангупе в 1992 году он демонстрировал археологам античные предметы и обещал указать место, «где следует копать»... Все это наводит на мысль о существовании третьей силы; она, возможно, является буфером между «Сейлемом» и «Башмаками», не позволившим им сцепиться в борьбе за овладение антикварным бизнесом». Схоже, що Рябчиков у цій темі також знав, «де слід копати», і копав глибоко...

Натомість решта видання, хоч і виявляє зворушливу любов до Криму та потужну ерудицію в галузі кримознавства, все ж по суті є дешевим російсько-імперським плакатом. Автор, схоже, виховувався на журналі «Наш современник» пізноперебудованих часів — принаймні нам уже років десять не траплялося тамтої банальної супердержавної риторики, приперченої українофобією. Хоча для газети «Крымская правда» (де друкувалися вміщені в книжку статті) та її покровителя Леоніда Грача все це, кажуть, досі характерно. До речі, книжку п.Рябчикова видано «при поддержке Всеукраинского общественного объединения «Наследники Богдана Хмельницкого» и непосредственно его председателя нар.деп. ВР Украины Леонида Грача».

Після стандартно-патосних (хоча й по-

важно-інформативних) життєписів Єкатери́ні II, севастопольських адміралів, Петра Врангеля, дипломата Горчакова та інших військово-політичних достойників, пов'язаних із Кримом, після палких закликів відновити в Сімферополі пам'ятник Єкатери́ні II — тоді молодий імперіаліст з усім публіцистичним запалом кидається на «викривання» героїв української історії. Мабуть,

сто разів перевернувся в домовині Павло Скоропадський, і тисячі разів — Іван Мазепа, від того знущального сарказму, з яким про них написав п.Рябчиков. Про воляків УПА, натомість, він написав сухо, обмежився детальною інформацією про їхні зв'язки з німцями-фашистами — очевидно, вважаючи, що й цього достатньо для ненависті до повстанців.

Але більше за всіх дісталося авторам нинішніх шкільних підручників з історії України авторства В.Мисана (втім, це видання й справді було ганебною дилетантською графоманією) та Ф.Турченка (насправді прекрасна лінія підручників новітньої історії хоча й дещо перевантажена даними «вузівського рівня»). Яку подію не візьми, опис її у названих підручниках, на думку п.Рябчикова, є перегином і наклепом. І Русь не Україна, і голодомором маємо ділитися з Поволжям, і Велика Вітчизняна аж ніяк не Друга Світова, і взагалі Україна без Росії «абсурд». Йі Богу, так неодноразово й упевнено написано в книжці, 2500 примірників якої видано в місті Сімферополі, котре бодай формально належить до України.

Словом, російський неоімперський шовінізм у своїй наївно-колоніальній версії дедалі активніше закріплюється в Криму. У цьому сенсі Україна кримчан неухильно втрачає: більшість із них наразі «самые русские» (значно «великоросіяніші» за москвитів та пітерців) — і водночас саме вони є послідовними й наполегливими фобами української ідеї. А це дуже невтішний діагноз.

КР

Владислав РЯБЧИКОВ. На рубежах памяти: незавершенная книга об истории Крыма. — Симферополь: Сонат, 248 с. (п)

ЛІТЕРАТУРА ДИНАМІКИ Й ПЕРЕМІЩЕННЯ

РЕФЛЕКСІЇ

«Пригоди Тома Соєра» й «Пригоди Гекльберрі Фінна» Марка ТВЕНА — улюблені романи мого дитинства. Зараз важко пригадати, що саме мене в них приваблювало. Вірогідним буде одне — бажання звільнитися від світу строгих правил дорослих і бути вільним, вільним розбишакою. Ці романи — це взірці своєрідної дитячо-юнацької пасіонарності, до котрої всі ми, в тій чи іншій мірі, були схильні.

Анатолій
ДНІСТРОВИЙ

У статті «Про переваги англо-американської літератури» Жіль Дельоз окреслив основні концепти, на яких базується «матриця» однієї з найбільш самобутніх світових літератур, — це література, яка якісно вирізняється на тлі світового письменництва й яка доволі потужно впливає на інші (національні) літератури. Йдеться передовсім про англомовну американську літературу, основною рисою якої є уникнення стагнації, а відтак постійне відчуття руху, широкої географічної (а відтак етнічної, мовної, соціальної) лакуни й не менш панорамної візуалізації. Свого часу до подібного висновку прийшов і Селінджер, поставивши в родоначальники цієї традиції Марка Твена. А Гемінгвей, як знаємо, пішов ще далі: за його словами, з роману «Пригоди Гекльберрі Фінна» почалася вся американська література. Література постійного руху, динаміки й переміщення.

Саме слово «пригоди», з якого розпочинаються назви обох славетних романів письменника вже націлюють на те, що є непередбаченим, нежданим та одинич-

ним. Адже будь-які пригоди завжди є неповторними, індивідуальними, вони не розгортаються за сталими принципами чи схемами. Відтак пригоди — це завжди таїна, відсутність чіткого бачення майбутнього, а значить — і сконденсована, детальна зацікавленість «клітинами» теперішнього, тим, що переживається безпосередньо зараз.

Чому письменницький досвід Твена не втрачає своєї актуальності й нині? Можливо, через те, що на сторінках його романів читач бачить як не нав'язливо взаємодіють співвідношення «світ дітей — світ дорослих», «корисливість — безкорисливість», «серйозне — ігрове», «заборонене — дозволене», «загальне — індивідуальне», «обов'язки — свобода». А ще, коли додати до цього прекрасні полотна тогочасного містечкового американського життя на побережжі Міссісіпі з усіма його міжетнічними, міжконфесійними, соціальними, сексуальними тощо проблемами... не багато й не мало — це та жива, насиче-

на галактика, яку письменник витворює із свого часу — з часу, в якому він жив, працював і своєю творчістю засвідчив його унікальність.

Із пригодницького руху як творчого методу Твена користали й наступники. Безмежні символи чи архетипи води (подорожній рікою) та дороги — в подальшому яскраво активно розроблялися Гемінгвеем, Фолкнером, Селінджером, Докторроу, Керуаком (у біт-покоління це певно досягнуло свого апогею), а з нинішніх авторів зустрічаються в Каннінгема, Т.Корагесана, Бойла. Однак не лише зовнішній (фізичний, географічний) «автостоп» американської літератури привабливий, у першу чергу — це не менш насичені, динамічні процеси й автостопа внутрішнього. Той же самий Дельоз у згаданій статті це блискуче ілюструє феноменом алкоголізму як внутрішньою, екзистенційною проблемою. Можемо сказати напевно, що дорога — це не лише те, по чому переміщаються, але й те, що переміщається з тобою в тобі ж самому. Це вічна можливість випадкових зустрічей, перехресть, несподіванок. А що ще потрібне для доброї літератури?

Kr

Марк ТВЕН. Пригоди Тома Соєра і Гекльберрі Фінна. Бібліотека світової літератури. — Харків: Фоліо, 462 с. (п)

НЕ ГАЙТЕ ЧАСУ

Коли починав читати «Тебе: Песнь Песней в 1001 импровизации» Эдже, подумки дуже радів. Мовляв, як добре, що з'явилося на нашому небагатому українському книжковому ринку щось новеньке — декадентське й для душі. З того часу, як шановний пан Іван Франко не дуже схвально висловився про декадентів, українська література, немовби, боялася ослухатись його. Вважалося, що справжній митець не може стояти осторонь соціально-політичних процесів і витрачати свій талант на щось менш важливе й патосне, аніж революція чи проблеми поневоленого селянства, що дуже заважало розвитку неосоціальної ліропоетики в Україні. І тому на тлі засилля соціально ангажованих творів будь-яка декадентська відлига сприймалася й сприймається як ковток свіжого повітря.

АНДРІЙ МОРОЗОВ

Але... не в цьому випадку. Як на мене, ця книга — величезний графоманський опус, якому, на жаль, бракує таланту або хоч якихось натяків на оригінальність. Для тих, хто «купився» на біблейську ремінісценцію, попереджаю: зміст книги ніяк не нагадує

ані за формою, ані за сенсом витвір давньоєврейського царя Соломона.

Ви заперечите мені, що це доба постмодерну, коли руйнуються всі правила й канони. Але дозвольте нагадати дійсно вдалі приклади постмодерного стилю, наприклад, «Шоколадний Пушкін» Петра Мамонова, — виставу, що не має нічого

спільного ані з Пушкіним, ані з шоколадом. Тут вам і потік свідомості, і абсурд, і клоунада. Натомість, що ж ми маємо тут? Автор (чи то авторка), судячи з тексту, ніякого стилю та іронії в книгу не вкладали. Більш того, образи та метафори твору настільки тьмяні та бліді, що читати цей опус дуже важко й абсолютно нецікаво. Що стосується незвичної авангардної форми роману, то я би радив читачеві звернутися до класичних зразків літератури потоку свідомості — абсурдистська новела американського музиканта та співака Боба Ділана «Тарантул» або шедеври Джеймса Джойса.

Хочеться закликати: не варто гаяти час на прохідні та вторинні книги. Вони того не варті.

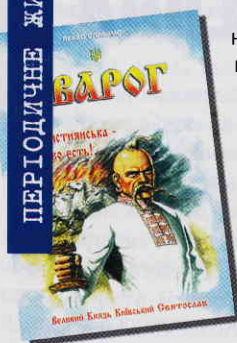
Kr

ЭДЖЕ. Тебе : Песнь Песней в 1001 импровизации. — К.: Оптима, 88 с. (п)

НОМИНАЦІЯ «КРАСНЕ ПИСЬМЕНСТВО»

І7

ІСТОРІЯ ТА РЕКОНСТРУКЦІЯ

Релігійно-історичний та науково-пізнавальний часопис Об'єднання Рідновірів України «Сварог» — про Український літопис вбрання **Зінаїди ВАСІНОЇ**: «Особливо цінною вона (книга) виявилася для українських рідновірів, які

прагнуть заглибитись у світогляд і мистецькі вподобання наших Пращурів, зрозуміти образне засвоєння ними навколишнього світу, влаштування побуту, пізнання Божественних проявів у їхній обрядовій практиці».

ЗВАЖИТЬСЯ ПОМЕРТИ, ЩОБИ ЖИТИ

Лавреатка премії ім. Василя Стуса, художниця **Іванка КРИП'ЯКЕВИЧ-ДЕМИД** — про постать, що обумовила напрямки її творчості: «Особа Василя Стуса є для мене накрізь Євангельською. Це — людина дії, муж великої віри, який стави ть питання власного буття з гостротою, притаманною першим Христовим учням, і дає відповідь на нього — власною цілопальною жертвою на вівтарі Бога і батьківщини».

ПІКАНТНА ІСТОРІЯ

Майже містичною історією починає (і закінчує, із властивою йому художньою інтригою) **Василь ШКЛЯР** розповідь про деякі інтимні подробиці життя всесвітньо відомого вченого Агатангела Кримського: «Рикий парень с испитым лицом свекольного цвета подошел в заухдалой звенигородской «стекляшке» к столику, за которым сидел ... приезжий очкарик. — Не купишь ли одну интересную вещь?... Оказалось, это был... старинный альбом с фотографиями. Надписи на снимках не оставляли ни малейшего сомнения — фотоальбом принадлежал Агафангелу Крымскому».

Якщо ви читали цей текст у останньому числі «Сучасності» — можете просто порозглядати доволі якісні картинки. **К**

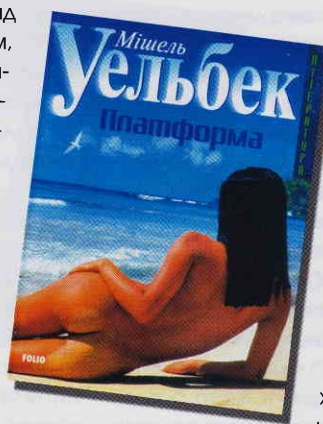
РЕПОРТАЖ ПРО КОРИСТЬ І БЕЗГЛУЗДЯ ТУРИЗМУ

Традиційно похмурий роман **УЕЛЬБЕКА** «Платформа» (ще песимістичніший за «Елементарні частинки») за першого наближення справляє враження дивної ілюстрації цілої низки сучасних соціологічних, економічних та літературних теорій. Таке враження, що автор ледве встав від читання Ліотара-Бодрієра й всілякі концепти, як от «смерть метанаративів» чи «символічний обмін», намертво засіли йому в голові й змушують увесь побачений персонажами світ редагувати в сіро-попелясті тони. Взагалі-то це роман про неможливість щастя, любови, насолоди — весь проникнутий патосом заперечення цивілізації Заходу, спрямований у пошуках нових цінностей на Схід (ширше — на «третій світ») і, врешті, просякнутий зневірою в будь-яких можливостях успіху таких пошуків.

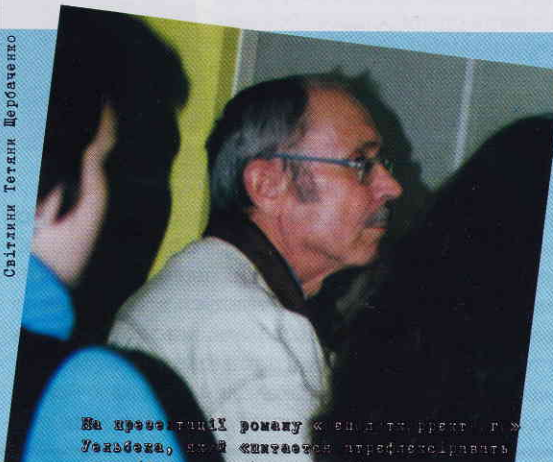
Ростислав СЕМКІВ

Усе починається дуже подібно на «Стороннього»: самотній паризький клерк, смерть батька, багата спадщина й здобуте затишне становище рантьє, відтак — розмисли над сенсом існування, сумніви. Утім, на відміну від Камю, Уельбек дарує нам китчеві картинки розради — його майже автобіографічний Мішель більшу частину часу проводить у подорожах, на сліпучих пляжах, залитих тропічних сонцем, серед екзотичних тайських повій та масажисток. Як завжди в Уельбека, «Платформа» — роман гіпереротичний. Відвертих сцен автор не лише не соромиться, але й демонстративно нам їх нав'язує. Врешті, особистий «крок до щастя» його персонажа — це, передовсім, віднайдення 100% коханки Валері, котра, здавалося б, привносить сенс у спотворений гонитвою за грошима світ. Але Уельбек не був би Уельбеком, якби не зруйнував цю милу утопію швидко й грутально — буквально гвалтуючи тих читачів, які, заколисані видами розкоші та вмиротворення другої частини роману, могли вирішити, що перед ними гарнющій текст про «ту, яка перемагає смерть».

Не перемагає. Уельбек пише суцільну оду поразці. Жоден із його персонажів не почувается переможцем. На всіх них чекає крах — фінансовий, сексуальний, навіть політичний («незлим тихим...» згадаймо Жака Ширака та інших відомих у Франції діячів). І навіть кровожерні мусульмани — у романі вони відіграють роль доленосної орди, карри «за гріхи світу» — вони також приречені на провал і занепад. Словом, Уельбек цілком потверджує той єдиний вихід для втомленого західного інтелектуала, на який натякає у своїй «Нестерпний легкос-

ти...» Кундера, відправивши свого Франца у відчайдушно романтичну подорож до невідомого Таїланду й дарувавши йому там безглузду смерть. Натомість Уельбек знову (як і в «Елементарних частинках») намагається порятувати людство бодай сексуальним туризмом і частими організаціями. А Таїланд і тут підтверджує свою репутацію пропашного краю, прірви світу, яка водночас і вабить, і вбиває. Людина Заходу в Уельбека постійно перебуває в

облозі: поза стінами хмарочосів багатих компаній та затишними бунгало зразково облаштованих курортів триває постійна війна — варто ступити крок, і жахливе сходить з телеекранів і перетворюється на реальні вибухи та згвалтування. «Платформа» — роман про відчайдушний опір і про рішучу перемогу реальності над фіктивним спокоєм західного світу. Сумна книжка про неможливість порозуміння між чоловіками та жінками, білими й чорними, французами й арабами...

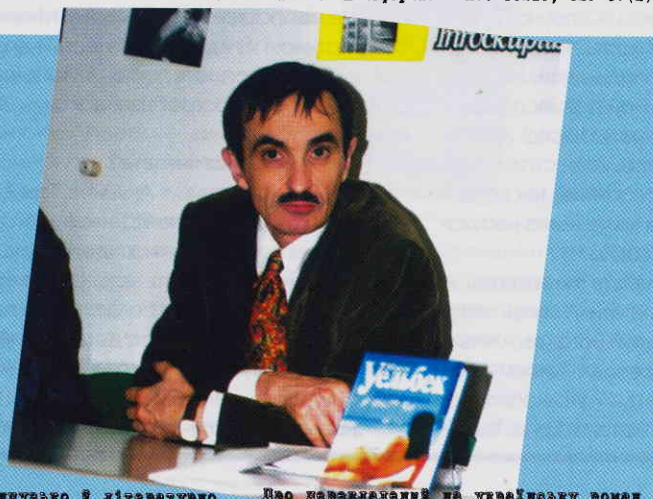
Роман наголошено сучасний і... наголошено *минуций*. Реалії французького побуту 1999—2001 років розгорнуті перед нами з різкою яскравістю. Хочемо дізнатися, «як воно» жити зараз у Парижі? Немає нічого простішого — читаймо Уельбека. А проте, одразу розумієш, що всі ці газети, телепередачі, громадські діячі, назви супермаркетів та туристичних фірм і т.д. — усі оці такі цікаві нам дрібниці незабаром зникнуть, розчиняться у вирі ще новіших рекламних слоганів та краших, досконаліших товарів й іміджів. Персонаж Уельбека доволі неповороткий і повільний, але ми майже на дотик відчуваємо, як довкола нього летить, поспішає сучасний нам світ. І невідомо, чим є фінальне рішення Мішеля «зникнути» — упокоренням цьому невпинному й такому швидкому тепер світовому бігові чи, навпаки, єдиним можливим *нерухомим* протестом?

Думаю, Уельбек, попри повну безвихідь, уготовану ним для своїх героїв, для себе самого таки має перевірений рецепт порятунку. Французький автор любить розповідати історії й розповідає їх. У 300-сторінковій «Платформі» маємо й власне «роман» (любовну історію), і «кар'єрну повість» про механізми створення сучасної міжнародної корпорації, і навіть своєрідний щоденник подорожнього, завдяки якому бачимо добру низку тайських курортних островів та хмарочоси Бангкока. Але автор відверто боїться дописувати ці історії в традиційному для них жанровому ключі. Він за всяку ціну намагається уникнути передбачуваності, яку неминуче заповідає нам знайомство з багатьма подібними сюжетами. Тому всі розповіді мають бути обірвані саме тоді, коли ми вже почали вимріювати собі обриси милого голлівудського «тепі-енду». Уельбек одразу ж каже нам своє «зась». Ця подорож не матиме очікуваного завершення — і не варто вірити, що міжнародний туризм, опосередковане глянцевію рекламою «пізнання життя та культури» інших народів стане для стомленого європейця виходом.

Що ж залишається? Як не парадоксально, відповісти на це запитання видається можливим. Уельбека зраджує хист оповідача: попри фатальну тенденцію, котру він нав'язує своїм персонажам (бо складається враження, що наприкінці роману він заповзвся помститися їм за ті хвилини щастя, котрі сам же дарував), він розповідає *надто* добре. Часами його апокаліптична риторика дає тріщини й ми, захопившись тим чи іншим тропічним пейзажем чи не менш тропічними дівчатами «в самих лише стрінгах», навмисно спонукаємо себе вірити в рекламно-літературну симуляцію й готові оголосити її більш справжньою, ніж реальність життя довкола.

Kr

Мішель УЕЛЬБЕК. Платформа. — Х.: Фоліо, 319 с. (п)

Французько й літературно
сентиментальне Людмила БАГРАТПро пережиття на українську роман
гозовий пережиття розізнає

РЕФЛЕКСІЇ

РЕАЛЬНІСТЬ
ВИМРІЯНОГО

Щиро кажучи, читати цю книгу не хотілося. Ні сіра кольорова гама обкладинки, ані мордочка кошеняти з недобрим оком, ні — тим паче — назва не обіцяли приємного занурення у світ героїв п. БАГРАТ. Зло. Його й так забагато довкола, тут, у реальному житті. Навіщо ж давити на мізки читачеві ще й літературним злом? Ну, що нового й цікавого ти можеш сказати, авторко?

Наталія ПАХАРЕНКО

Та роман Людмили БаграТ захопив, без перебільшення, з перших рядків. Знаєте, часом буває, що книга подобається з самого початку і цього зацікавлення вистачає аж до останнього слова й дати написання. А зі **Злом** було інакше. Читаючи, мені пощастило пережити кілька таких захватів-зачарувань, і одного з яких цілком вистачило б на цілий роман. І вони не змінювалися, як покупці в черзі, а — що буває вкрай рідко — накладалися один на одного, утворюючи смачнющий для читача-гурмана кількоповерховий торт.

«Мені двадцять один рік. Я живу у великому галасливому місті і я шукаю кохання». Так відрекомендовується читачеві головна героїня, вона ж оповідачка. Стиль авторки настільки цікавий і відточений, що справляє враження безпосередньої відвертої розмови. І те, що мовлення не замішане на суржикі й матюччі, анітрохи не позбавляє його достовірності. От коли гарною українською мовою говорять між собою персонажі-політики чи кримінальні авторитети (хоча яка різниця?) — то хочеться плюватися й закинути таку книжку подаль за оцей. Та роману БаграТ це не стосується. Адже освічена інтелігентна дівчина і в житті, і в літературі може собі дозволити говорити правильно. Тим паче, якщо їй (героїні чи авторці?) немає потреби вичавлювати з себе слова, аби висловитися.

Та найцікавіше було попереду — це розповідь про пошуки героїнею Кохання. Текст порушує одну з найважливіших екзистенційних проблем: «...світ і не помітив, як утратив любов. Ніхто не тільки не знає, як і коли це сталося, ніхто не знає, що це взагалі сталося. Але я знаю. Одного разу я прокинулася і зрозуміла, для чого створена, для чого живу і чого мені бракує. Знайшла слово, навіть двоє слів: «Кохання — любов», проте не знайшла їхнього змісту».

Авторка вміло впорскує в досі цілком реалістичний текст розчин містики. Упевнившись, що «цей світ взагалі нікому нічого не дає, треба все брати силоміць», головна героїня пропонує угоду... місяцеві. У результаті отримує те, чого прагла, — справжнє Кохання. Щоправда, її ідеальний чоловік Ян з'являється тільки... Нехай анотація до книги скільки завгодно переконуює, що «героїня... отримує подарунок долі — справжнє ідеальне кохання, але лише у снах», — дозволю собі не погодитися. Навіть післямова, покликана утвердити остаточний діагноз божевілля Марго, не здатна перекреслити решти доказів реальності вимріяного.

Писати сьогодні про кохання — річ невдячна. Уже хоча б тому, що написано про нього — і цютливе, і не дуже — стільки, що голова йде обертом. Почитайте любовні (і не тільки) романи: ті самі банальні образи, недолугі репліки переходять із однієї книги в іншу. «Зло» Л.БаграТ вони щасливо обминули.

Після прочитання цієї книжки залишається трішечки-трішечки заздрости до героїні і якесь щемке тепло. З легким осадом на денці. Від чого осад? Від нього ж, зла. Що воно за зло та яка його роль у романі — читайте самі.

Kr

Людмила БАГРАТ. Зло. — Л.: Кальварія, 288 с. (п)
(Рецензії див. також: Kr чч. II, I2, I4'02)

КРИТИКА З ЦИНІЧНИМ РОЗДУМОМ

Не дає спокою філософам слава Іммануїла Канта, який написав «Критику Чистого Розуму», «Критику Практичного Розуму», «Критику Здатності Судження». Можливо, така назва обіцяє якщо не бестселер (коли це філософи пишуть заради грошей?!), то, як мінімум, світовий шедевр. Не встояв свого часу навіть Жан Поль Сартр, залишивши після себе «Критику діалектичного розуму» у двох томах. Але йдеться про зовсім іншу критику та інший «розум» — несподіваний, провокаційний, який шокує й заганяє в глухий кут звичні етичні норми. «Критика Цинічного Розуму» — так називається праця німецького філософа **Петера СЛОТЕРДАЙКА**, видана в Німеччині ще в 1983 році, і яка, нарешті, заговорила українською.

Вадим ПЕНЮК

Судження про цю працю як маніфест «постмодернізму» і все, що з цим пов'язано, залишаю академічним філософам, а потенційним читачам (особливо з дуже вразливою увагою) не раджу перед прочитанням заглядати в зміст: зір сам відшукає «фізіогномічний розділ», здивування знайде потрібні сторінки, а внутрішній етичний цензор обуриться: «як TAKE взагалі можна публікувати?!»

Якщо згадати традицію (того ж Канта), то «критика», перш за все, означає докладний перегляд основоположень, а не критику у звичному «літературному» чи «партійному» значенні. Тому не дивно, що філософська критика (навіть у епоху постмодерну) не може обмежитися двома десятками

сторінок, а займає значний обсяг у п'ять з половиною сотень сторінок друкованого тексту. Справа тут не в цифрах, а в теоретичному навантаженні. Філософ, претендуючи на «критику», намагається виявити всю множину варіацій і не залишає поза увагою жодної дрібниці. В цьому сенсі Петер Слотердайк наслідує традицію й виявляє свій професійний талант на високому рівні. Цинізм розглядається з різних позицій: як у безпосередньому співставленні з Просвітницькими ідеями (центральною конфліктною сюжетною твору), так і з боку історико-філософського аналізу; як через призму феноменологічної методології, так і на основі психоаналітичного методу.

Але постає цілком слушне питання: навіщо писати фундаментальну працю про

цинізм? Як відомо, увага філософа не обмежується зацікавленістю до теми, а потребує певних зовнішніх обставин. Поштовхом до написання праці стає ситуація, яку філософ розуміє наступним чином: сучасне суспільство перебуває під значним впливом цинічної свідомості. Це зумовлюється тим, що на межі XIX-XX століть народжується новий масовий (та анонімний) тип циніка. На відміну від циніка Античності, з притаманною йому шокуючою оригінальністю та індивідуальністю, що протидіє ідеалам суспільства, держави й теоретичному філософуванню (що є позитивом із точки зору Слотердайка), масовий цинік відкриває всі шляхи до реалізації «хибної свідомості», яка неодмінно ґрунтується на помилках, омані та ідеологіях. Масовий цинізм створює життєздатну атмосферу для виникнення фашизму, сприяє мовчазній згоді з насиллям та ін. Привід для філософування, як мені здається, більш ніж достатній.

Тому, гадаю, «Критика цинічного розуму» не залишить байдужими людей, які в наш час прагнуть мудрості.

Кр

Петер СЛОТЕРДАЙК. Критика цинічного розуму. — К.: Тандем, 544 с. (п)

ЧИТАЧ ОЛЕКСАНДРА КУЖЕЛЬ

Зазвичай VIP'и відповідають, що Батьківщина в небезпеці й їм не до книжок. Схоже, цьому політику в модній сукні час на літературу є.

Колись пані Олександра серйозно займалася бардівською піснею, була лавреатом першого конкурсу радянської пісні. Та, мабуть, найвідоміший її твір — це комітет Кузьмел, який займався проблемами малого та середнього бізнесу. Вона вважає, що попри податкові невідповідності, книжкова індустрія України має можливості розвитку, її стверджують не тільки податкові пільги, скільки талановита література.

Кр: — **Олександр Володимирівно, кажуть, що книжка — найкращий дарунок. А яким був найцінніший дарунок, котрий дарували та приймали ви?**

О.К.: — У День святого Валентина народила старшого сина. А на цей Валентинів день своїм трьом чоловікам подарувала краватки з літньої колекції. Якби в мене було більше коштів, найкращий дарунок їм — авта. Але в них вистачає коректності радіти тому, що дарую. До 30-річчя старшого сина хочу купити відеокамеру, щоб він знімав своїх доньок. А молодший, гадаю, попросить на свій день народження гроші, щоб купити дарунок самому. Він у мене — кіт, котрий гуляє, як сам собі знає. І народився в рік Кота. Чоловік вдячний всьому. Він, як дитя:

радіє й красивій ручці, й красивій люльці, й красивій рушничці.

Для мене найпам'ятніший дарунок?.. Мої чоловіки мене весь час тішать. Якщо не зважати на новий джип до п'ятдесятитліття, який нещодавно знищили... Най-найнесподіваніший і теплий — це ділянка на Місяці. Красиво й романтично. І прикро, коли стали говорити: їй мало зкупити все в Києві, так вона й до Місяця дісталася. А в мене нема нерухомості, окрім дачі на Вишгороді...

Кр: — **Де ви відпочиваєте з книжкою...**

О.К.: — Раджу почитати книжки, котрі мені рекомендував Олексій Баталов: «Жизнь напрокат» і «Великий перехід». Автори — Ти-хоплави. Вражаючі речі, де чітко написано, що хемією та фізикою доказано: Бог є. Тло —

це оболонка. Певна душа при з'єднанні яйцеклітин входить у тіло...

Кр: — **І її доля вирішена заздалегідь?**

О.К.: — Людина може змінити долю. Але все одно несеш свій хрест. Його можна нести болотом, лісом, а можна й красивою дорогою. Як ти це здійсниш? Треба відчувати знаки долі. Чому Пауло Коельо став модним автором? Він говорить у «Алхіміку», що треба слухати долю. Мені дана була Богом велика честь — служити людям. Я прийшла в політику. Вона не була для мене закритою, інакше б я сюди не потрапила. Розумію, що я ще не відпрацювала цю карму. Мене тоді б відпустило, і я пішла б у бізнес. Я не можу заспокоїтись, спостерігаючи погіршення ситуації, готую прогресивні закони. Отож, мені дано так чинити.

Кр: — **Що зараз читаєте?**

О.К.: — «Крестницу» Акунина. Там йдеться про Фандорина в Японії. Читаю довго, затримую увагу на сторінках, де описується японська культура й чуттєвість. Це зовсім не притаманне слов'янам, і багато що не зовсім зрозуміло. Менше зваблює детективний сюжет, а ось культура великого кохання — ціла наука, якою ми не володіємо.

Розмовляв Георгій-Григорій ПИЛИПЕНКО Кр

ДВА КВАДРАТА. ЮРИЙ БУРНОСОВ

Бурносков Ю. Два квадрата: Роман. — СПб.: Азбука-классика, 2003. — 272 с.

Дивні настають часи: у найсучаснішій літературі дедалі частіше являється нам середньовічна словесність. Автор нового часу — той самий середньовічний книжник, який створює новий твір на кістяку старих, опираючись на попередників, черпаючи в них натхнення. Роман «Два квадрата» відкриває трилогію Юрія Бурносова «Числа і знаки». У цьому романі хитромудра детективна інтрига вплітається у канву захоплюючого історичного роману, а герой, провадячи розслідування, подекуди постає перед дилемою — протистоїть йому злочинець із плоті й крові, а чи за вчиненими злодіяннями стоять темні потойбічні сили.

Для роману розгортається у деякій європейській країні епохи пізнього середньовіччя. Прима-конестабль Секуративної Палати

Хаїме Бофран приїздить у забуте Богом містечко, де вчинено череду дивних кривавих убивств. Як представник нового стану вчених скептиків, він керується у своїх діях насамперед раціональністю і тому в усьому шукає сліди матеріальні, земні. Між тим події, що сталися в містечку, вочевидь, спричинені містикою і втручанням потойбічних сил.

Числа і знаки вказують слідчому путь, та правда виявляється такою несподіваною і зловісною, що потрібно багато зусиль, щоб розкрити тайну смертей, запечатаних двома квадратами.

Побачили світ і наступні книжки серії — «Три рози» і «Четыре всадника» ®

МАРКУС И ДИАНА. КЛАУС ХАГЕРЮП

Хагерюп К. Маркус и Диана: Повесть/Пер. с норвеж. В. Дьяконовой. — СПб.: Азбука-классика, 2004. — 224 с.

Ця книжка саме з тих, які напрочуд цікаві як дітям, так і дорослим, хоча адресована передусім юним читачам. А Клаус Хагерюп (нар. 1946) — саме той письменник — а їх не так уже й багато (згадаймо принаймні А. де Сент-Екзюпері чи Астрід Ліндгрен), — який уміє зацікавити своїм письмом найвибагливіших читачів різних вікових категорій. Одне слово, він є одним із найталановитіших письменників сучасної Норвегії. Лаконічність письма, вірогідно, іде від покликання: письменник навчався акторського мистецтва в Англії та театральної режисури в Осло. Жодних зайвих слів, дивовижне образне мислення, цікава фабула — ось ті підвалини, на яких постав справжній

бестселер — роман «Маркус і Діана». Ця надзвичайно смішна, розумна й приваблива книжка, яку порівнюють із кращими дитячими романами Роальда Даля й Еріха Костнера, допоможе юному читачеві з гумором ставитися до складних життєвих ситуацій, а дорослому дає змогу згадати себе в юності й краще збагнути підростаюче покоління...

Роман написаний просто ідеально ритмічно — через сторінку-другу читач здригається або вибухає сміхом, залежно від того, в яку ситуацію потрапив герой — кумедну чи неприємну. До моменту зустрічі Маркуса та Діани напруга досягає такої кульмінації, що мимоволі хочеться втрутитися в плін подій.

Доречно зауважити, що роман екранізований, перекладений 12 мовами світу й удостоєний багатьох літературних премій, зокрема й найпрестижнішої норвезької — Брагерівської. ®

КТО УБИЛ ГЕРЦОГИНЮ АЛЬБА. АНТОНИО ЛАРРЕТА

Ларетта А. Кто убил герцогиню Альба, или Волаверунт: Роман/Пер. с исп. Ю. Ванникова. — СПб.: Азбука-классика, 2004. — 288 с.

Антоніо Ларетта — відомий латиноамериканський письменник, народився в 1922 р. в Монтевідео. Жив в Уругваї, Аргентині, Іспанії, працював актором і постановником у театрі, кіно й на телебаченні, вивчав історію Іспанії. У 1980 р. письменник став лауреатом престижної іспанської літературної премії «Планета» за роман «Хто убив герцогиню Альба, або Волаверунт».

У 1802 р. Іспанію вражає загадкова

смерть всевладної герцогині Альба. Країною ширяться чутки: що це було — швидкоплинна лихоманка, як стверджує офіційна версія, чи самогубство, результат згубної пристрасті до білого порошку з далеких Анд, чи усе ж таки вбивство — з помсти, з пристрасті, помилково...

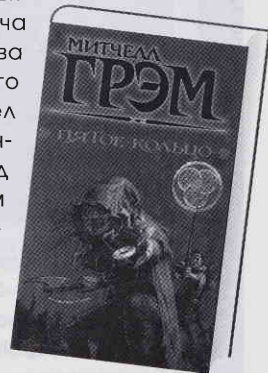
Через кілька десятиліть розгадати зловісну загадку намагаються великий живописець Франсиско Гойя, й колишній прем'єр-міністр Мануель Годой, фаворит королеви Марії Луїзи, а їхні одкровення коментує в новій історичній перспективі наш із вами сучасник, що випадково став власником пакета безцінних документів.

1999 року за цим романом було знято фільм із Пенелопею Крус у головній ролі. ®

ПЯТОЕ КОЛЬЦО. МИТЧЕЛ ГРЕМ

Митчел Грем. Пятое кольцо /Пер. с англ. Г. Начинкина. — СПб.: Азбука-классика, 2004. — 512 с.

Уперше для вітчизняного читача спалахнула нова зірка світового fantasy Митчел Грем, письменник, який під враженням культового «Володаря Кілець» написав свій роман, оригінальний, яскравий і неймовірно захоплюючий,

тобто продовжив кращі традиції жанру, закладені Дж. Р. Толкіном. Уродженець Нью-Йорка, Митчел Грем, перш ніж узятися за перо, прославився як майстер-фехтувальник, член Американської збірної з цього виду спорту, який успішно представляв свою країну на світових змаганнях. Захоплення fantasy спонукало його спробувати себе в літературній творчості. Дебют виявився надзвичайно успішним, і привернув до молодого автора увагу читачів і критики. Додержуючи основних традицій жанру «меча і магії», письменник надзвичайно майстерно вибудовує захоплюючий, динамічний сюжет, сповнений беззпек і пригод.

Король Алор-Сатара Карол Дурен одержимий ідеєю поширити свою владу на цілий світ. Його плани можуть здійснитися лише за допомогою п'яти магічних перснів, створених зниклою цивілізацією Древніх. Однак Дурену пощастило знайти лише чотири персні. А п'ятий, останній, з примхи долі потрапив до Метью Люїна, юнака з елгарського містечка Девон-дейла, який навіть не здогадується, якою неймовірною силою він володіє. Цілковитою несподіванкою для нього стає влаштоване на нього полювання. Сам того не бажаючи, Метью змушений стати на прохання могутнім володарем королем Дуреном. По сліду юнака ідуть і поліція, і вбивці-професіонали, і страшні орлоки — чудовиська-людоджери, що живуть у підземних печерах. А Метью допомагають лише друзі, і, звичайно ж, перстень, наділений магічною силою! Хто здобуде перемогу в нерівній боротьбі, про це читач дізнається, прочитавши цей захоплюючий роман. ®

ТРУД ЛЮБОВИ

В англійській мові є вираз «the labour of love» — «труд любви». Ним позначають справи, за котрі беруться не для досягнення якоїсь прагматичної мети, а скоріше, тому, що люблять. Така праця нагадує лицарську по-дорож-пошук, бо процес тут важить не менше за результат, хоч у кінці мандрівки на героя чекає річ коштовна й чарівна.

**Тетяна
РЯЗАНЦЕВА**

Саме таким трудом любви здається мені «Слово о полку Ігоревім» та його поетичні переклади й переспіви в українській літературі. Видання підготував чл.-кор. НАН України О.В.Мишанич, видатний знавець давнього українського письменства, людина, яка все життя присвятила **Літературі** й щиро визнавала книжки однією з найбільших своїх пристрастей. «Слово...» він цінував особливо, досліджував, видавав, обстоював автентичність твору в полеміці з Е.Кінаном, який вважав «Слово...» літературною містифікацією. Не дивно, відтак, що видання (здійснене на базі Інституту літератури ім. Шевченка НАН України й за сприяння Фундації Антоновичів) вийшло по-справжньому академічним у розумінні змісту й оформлення.

Нова публікація «Слова о полку Ігоревім» продовжує низку з п'яти подібних видань пам'ятки нашої давньої літератури (вийшли друком між 1953—1986 рр.), відрізняючись від них у кількісному та якісному плані. Теперішнє видання — найґрунтовніше. Книга

містить дев'ятнадцять (із сорока фактично існуючих) повних текстів перекладів і переспівів «Слова» українською мовою, «які витримали іспит часом», порівняно до 15 повних переспівів і 16 уривків у збірнику, підготованому Л.Махновцем. Та кож вперше зібрані поетичні версії «Слова», створені вченими й митцями діаспори. Усі тексти перекладів і переспівів розташовані в хронологічному порядку. Їм передують: фотокопія видання «Слова» 1800 р. (зворушила в ретельності відтворення: аж до «Погрешностей» включно!), Катерининська копія кінця XVIII ст., адаптований текст «Слова» й ритмічний переклад Л.Махновця, котрий вважається одним із найбільш вдалих (цікаво, що вчений ніколи не «почивав на лаврах», постійно вдосконалюючи свій творчий здобуток). Для повноти історичного контексту в стилі «ad fontes!» читачам пропонуються також «Літописна повість про похід Ігоря Святославовича на половців у 1185 р.» і «Родовід руських князів, які згадуються в «Слові о полку Ігоревім». Примітки й бібліографічні довідки — на висоті, як завжди у виданнях, підготованих О.В.Мишаничем.

Вступна стаття «На світланку української літератури» складається з двох частин, авторами яких є, відповідно, Л. Махновець й О.

Мишанич. Нарис Л. Махновця, написаний у піднесено-романтичних тонах, відображає шире захоплення дослідника предметом, допомагає далекому від історії та філології читачеві переїнятися «духом епохи» й зрозуміти головні художні особливості «Слова...». О.Мишанич, натомість, зосереджується на історії дослідження твору, подаючи панорамний огляд наукових розвідок на теми «Слова...», створених в Україні й в діаспорі протягом майже всього XX ст. Чимало уваги приділяє він питанню авторства видатної пам'ятки нашої літератури, проблемі її автентичності.

Біло-блакитне кольорове вирішення тому — фірмовий стиль «АКТИ» — безумовно пасує до піднесеності змісту, але певною мірою позбавляє книгу функціональності: хіть-нехіть задумаєшся, перш ніж дати її у дитячі руки (а ну, як пляму посадить?!). Утім, це обмеження, очевидно, сприятиме й формуванню шанобливого ставлення до книги як до предмета, що в ньому (перефразуючи бібліофіла-дотепника О.Вайлда) «матеріальне тісно переплітається з духовним». Нове видання «Слова о полку Ігоревім», будучи розмовним подарунком, насамперед, для дорослої фахової аудиторії, мусить зайняти почесне місце в шкільній та вузівській бібліотеках.

Хотілося б вірити (така вже я ідеалістка!), що знайдуться й ті, хто придбає цю книгу для читання вголос й обговорення в родинному колі. Це й буде згаданий на початку «труд любви», здатний пробудити живий гомін давнини, пам'ять роду, а відтак — допомогти зрозуміти історію як реальність, дотичну кожного з нас на рівні мови й культури. **Кт**

«Слово о полку Ігоревім» та його поетичні переклади й переспіви в українській літературі. — Харків: «АКТА», — 663 с. (п)

«Книжник-review» започатковує нову інформаційну сторінку **Дошка оголошень**. Окрім іншого, тут публікуватимуться списки книжок, які щойно вийшли з друку (рубрика **Hot-book**), та повідомлення про видання, що готуються до друку (рубрика **Незабаром**).

1. Бібліографічний рядок (автор, назва, місто, видавництво, обсяг, тип обкладинки).	4,80 €	Максимум оперативності! Цілеспрямований пошук покупцем конкретної книжки. Доцільне на етапі підготовки видання до друку.
2. Адреса видавництва, контактні телефони.	4,80 €	Максимальна безпосередність! Прямий зв'язок із потенційним покупцем.
3. Бібліографічний рядок із ілюстрацією обкладинки.	9,60 €	Максимальна наочність! Візуально-емоційне ставлення до конкретної книжки, полегшена ідентифікація її на прилавку. Доцільне на етапі виведення книжки на ринок.
4. Бібліографічний рядок з короткою (до 300 символів) анотацією.	19,20 €	Мінімум максимуму! Лаконічно — про змістовну та жанрову специфіку книжки. Доцільне на етапі виведення книжки на ринок.
5. Бібліографічний рядок з ілюстрацією обкладинки та короткою анотацією.	33,80/23,80*	Максимум мінімуму! Достатній комплекс інформації, який дозволяє вести цілеспрямований пошук на ринку
6. Бібліографічний рядок з ілюстрацією обкладинки, короткою анотацією та адресою і контактами видавництва	38,60/28,60*	Максимум максимуму! Повний комплект інформації про новинку, достатній для успішного цільового вибору потенційного покупця.

Для користування новою послугою досить обрати тип публікації, надіслати до редакції бібліографічний опис книжки (відскановану обкладинку; коротку анотацію; адресу й контакти видавництва), сплатити відповідну суму на р/р редакції, зазначивши назву платежу: **за розміщення на «Дошці оголошень» Блок №**

Максимальна активність! Якщо Ви надішлете також 2 примірники книжки у редакцію, вона братиме участь у VI Всеукраїнському рейтингу «Книжка року-2004» та матиме **максимальний** доступ для рецензентів часопису «Книжник-review».

*Ціна в часописі/ціна на сайті.

КНИГА – ГОЛОВНИЙ ПЕРСОНАЖ

VII Міжнародний книжковий ярмарок
«Кримська весна 2004»

Цього року традиційний кримський книжковий ярмарок — у Ялті, некоерований південній столиці, місті, яке здавна славалося тим, що в ньому жили, відпочивали й працювали поети, письменники, художники України, Росії й багатьох інших країн. За словами мера міста Сергія Брайка, «місто напоєне повітрям поезії й літератури, тому де, як не в Ялті, повинен відбуватися міжнародний книжковий ярмарок. У нас ви зможете не тільки успішно виконати ділову частину програми, але й насолодитися пишною весняною середземноморською природою, познайомитися з пам'ятками історії й культури».

Протягом трьох весняних днів, від 27 по 29 травня, у приміщенні Ялтинського культурного центру буде панувати Книга, головна дійова особа VII Міжнародного книжкового ярмарку.

Першого дня ярмарку планується проведення зустрічі з майстром детективного жанру Андрієм Курковим, переможцем конкурсу Фонду Генріха Белля. А.Курков — найбільш комерційно успішний на Заході український письменник. Його книги видаються в Європі з початку 90-х років і вважаються бестселерами в Англії, Німеччині, за ними знімаються фільми. Але в книжкових рейтингах України його ім'я не займає чільних позицій. Чому? Ми сподіваємося одержати відповідь на цей й інші питання під час прес-конференції з гостями й організаторами ярмарку, в якому будуть брати участь Андрій Курков, керівник Центру рейтингових досліджень у книжковій сфері Галина Родіна, ініціатор проведення й організатор українського конкурсу «Книга року», організатори й гості ярмарку. Прес-конференція відбудеться відразу після церемонії урочистого відкриття, яка призначена на 12 годину 27 травня.

У програмі багато заходів, що будуть цікаві й учасникам книжкового форуму, і жителям автономії, любителям книжки, і гостям цього південного міста. Крім розширеної роздрібної торгівлі на площі перед Ялтинським культурним центром, пройде День української книги, будуть організовані виставки переможців 5-го всеукраїнського рейтингу «Книга року'2003»

і лідерів продажів у мережі «Кримкнига» та «Буква». Відбудеться презентація книги А.Мальгина «Російська рів'єра». Учасники й гості ярмарку одержать унікальну можливість познайомитися з виданням, дипломантом Міжнародної Франкфуртської книжкової ярмарку — «Пейзажі й визначні пам'ятки Криму в малюнках Карла Бассолі». Другого дня запланований круглий стіл «Особливості роботи книговидавців, книготорговців, книгорозповсюджувачів, ЗМІ в 2004 році».

Знаменним датам історії нашої Батьківщини присвячено конкурс на кращу поліграфічну продукцію, що цього року називається «Історична спадщина». Ми відзначаємо 60-річчя звільнення України від німецько-фашистських загарбників, 160-річчя Східної (Кримської) війни, 440-річчя від дня виходу першої слов'янської книги «Апостол» і 430-річчя перших книг України — «Абетки», «Апостола». Представлені на конкурс матеріали будуть розглядатися за номінаціями: «Внесок до скарбниці літератури про Крим», «Видавництво року», «Книга року», «Поет року», «Добуток року», «Нове ім'я», «Проба пера» (дитяча) і «Моя улюблена книга» (конкурс листів). Переможці нагороджуються дипломами й подарунками. Спеціальним призом відзначаються особливі досягнення в справі книговидання, книготорговства, а також спільна праця видавництва й автора.

Для юних кримчан у дні ярмарку відбудеться Свято дитячого читання, під час якого діти зможуть познайомитися з новими виданнями кримського письменника, лауреата Міжнародного конкурсу імені Г.Х.Андерсена Є.Білоусова. Відбудеться підведення підсумків благодійної акції «Подаруй дітям книгу», а також буде нагороджено переможців дитячого конкурсу «Кращий читач Криму-2004», що стартував 2 квітня. У ньому беруть участь постійні читачі дитячих бібліотек автономії.

Плідним буде кримський ярмарок і для учасників — для них запланована насичена ділова частина програми і не менш цікава культурна.

Місто моря, сонця, фарб і життя Ялти чекає Вас!

О.ТИХОНОВА

РЕФЛЕКСІЇ НА «СТАН ДУШІ»

Зараз, коли наша спілка переживає чи то економічні, чи то політичні міжусобиці, все більше видавництв звертають увагу на вітчизняного виробника художнього тексту. Отже, читач, перенасичений закордонним читвом, запрошує на книжкову полицю свого співвітчизника, мовляв, а ти що скажеш? І йому є що сказати. Про це свідчить вихід у світ збірки новел Сергія ГРАБАРА «Стан душі».

Дмитро
БУРАГО

Для людини писання — це словотерапія: необхідно виворитися, розібратися в собі й у світі, кінець кінцем — поділити з папером (ідеальним чита-

чем) своє розуміння й свою відповідальність. Це письменник у зародку, ембріон, який може вирости, відбутися лише всупереч низці обставин, переступивши й пожертвувавши тим суттєвим, що, в іншому випадку, стало б невід'ємною частиною його життя, і аж ніяк не найгіршою.

І ось, свідомо чи несвідомо здійснивши вибір, перетворюючись у письменника, людина втрачає право власності на своє життя. Із цієї миті її життя — лише причина для узагальнення. Герой С.Грабара може блукати Аравійською пустелею, змінювати імена й обличчя, здійснювати й не здійснювати вчинки, прощатися з коханою, розуміючи, що вона щойно торкнулася його душі, «вона прочитала тільки перші речення кожної новели...» І залишається з нею назавжди — адже сам дотик поетизується в «Епілозі», надаючи чотирнадцяти новелам значення сонета.

Новели Грабара не вписуються в постмодерний контекст. І ніякого П.Коельо з його дешевим моралізмом для хатніх господарок. Надто відвертий і романтичний автор.

Письменник Сергій Грабар мріє про щастя. Мрійник Сергій Грабар пише про кохання. Сергій зупиняється й кидає виклик усьому світу: «Я хочу бути щасливим!» І посміхається. І продовжує переходити через Ярослав Вал до кав'ярні, де на нього вже давно чекають друзі.

Кр

Сергій ГРАБАР. Стан душі. —
К.: Амадеї, 264 с. (п)

ЛЮДИНА, ЯКА ВИГАДАЛА БОРХЕСА

Не знаю, що саме мав на увазі Борхес, але якось він сказав, що його, можливо, вигадав Роже КАЮА, якого вигадав Бог. Слова ці загадкові: хтозна, чому творець «Вавилонської бібліотеки» обрав саме цього французького письменника, чию книжку «Людина та сакральне» цього року видано українською.

Михайло
НАЗАРЕНКО

Мене, як й інших критиків, перш за все вражає якість українського видання: не так поліграфія (обкладинка замість якісної палітурки!), як переклад нормальною українською мовою, наявність передмови, біобібліографії та ілюстрацій. Не вистачає лише наукового коментаря, необхідність якого очевидна (адже монографія вперше з'явилася ще 1939 року). Але про це далі.

Описувати історію — означає вибудовувати її навколо певного сюжету; описувати міт — це моделювати власний. Каюа не створив настільки масштабного мономіту, як, скажімо, Джозеф Кемпбелл, та він і не мав це на меті; проте сам об'єкт дослідження, не кажучи вже про типово французьке велемовство, штовхали вченого в інший бік. Як він зізнався в передмові, «нарис було написано під впливом майже виняткового занепокоєння щодо місця темних і владних емоцій, які пригломблюють, зачаровують або, інколи, поневолюють людське серце». Інакше кажучи, нарис цей — раціоналізація однієї зі стрижневих тем європейської культури останніх століть, пошук архетипу цієї теми, її генези, її природи.

«Людина та сакральне» — надто великий обшир. Конкретизуємо: Каюа розглядає «двозначність сакрального». Звучить дещо на маніхейський штиб, та до цього і йдеться. Точніше кажучи, маніхейство лише внаочило цей загальний принцип. Сакральне — те, чого не можна торкатись. У багатьох мовах антоніми на позначення чистого й нечистого колись були одним словом; тому чисте й нечисте зворотні. Водночас: «Якості речей заразні... Це стосується і світового ладу... Потрібно, щоб його зберегти, запобігати будь-якому змішуванню». Цар, як нагадав ще Фрезер, — джерело процвітання своєї країни, але «якщо Мікадо поводить очима з півною наполегливістю в конкретному напрямі, він ризикує наслати найгірші нещастя на (ці) місцевості». І для того, аби зібрати розщеплений світ воедино, встанови-

ти непорушні закони, слід зректися табу на час свята... Поеднання протилежностей. Інш і Ян, не перестає повторювати Каюа. Сакральне й профанне.

Важливо, що всі ці факти й спостереження не існують самі по собі, а утворюють струнку й логічну систему. Але водночас, як я вже казав, неминуче утворюють міт, так би мовити, другого ступеня. Міт нібито науковий — і небезпечний.

«Пакт із пеклом є не меншим посвяченням, ніж божественна милість. Той, хто його підписав, той, кого вона словнила, однаково назавжди розлучені з пересічною долею, а престижем своєї участі вони бентежать мрії людей боязких і пересічених, яких не спокусить жодна безодня».

Романтичне люциферанство, пройшовши «достоєвський» етап («тварь я дрожащая или право имею?»), досягло двадцятого сторіччя. Нагадаю, що Каюа видав свою книжку в 1939 році. У тридцять дев'ятому. Тепер — після війни, після «Доктора Фаустуса», де найвищого рівня досягло осмислення сутності фаустівського договору, що його підписала Німеччина... врешті, після всіх тоталітарних та елітарних теорій століття — ці рядки Каюа виглядають зловісним свідченням того, як Zeitgeist розбещує інтелектуалів.

В цьому сенсі, як і в багатьох інших, «Людина та сакральне» — то книга свого часу.

Хто оцінить її в наших історичних умовах?

Навряд чи «широкий загаль» цікавиться проблемами сакрального, а шукачі окультизму знання цю книжку продилять їй закриють. Тож прочитають Каюа дві категорії людей: зацікавлені любителі, котрі в темі досі не заглиблювалися, та спеціалісти — культурологи, антропологи, філологи.

Для перших книжка Каюа постане своєрідною «науковою фентезі», з якої можна видобути чимало ідей та натхнення для власної творчості. Другі ж пригадають, що на працю французького вченого важко віднайти посилання

в науковій літературі, вітчизняній та зарубіжній, від Клода Леві-Стросса до Володимира Топорова (винятком, кажуть, — я не знайшов підтверджень — є Еліаде).

Тому докладній передмові С.Удовика бракує одного: визначення місця праці «Людина і сакральне» в науковому процесі. Каюа, Бахтін, той-таки Леві-Стросс і той-таки Еліаде були, звісно, сучасниками, — але хто з них глибше пірнув у темряву позачасового досвіду людства? Коментарів, повторюю, бракує.

Каюа докладно викладає (перекажує) відомості про розподіл первісних племен на дві фратрії, що доповнюють одна одну — але після статті Леві-Стросса (вже вкотре згаданого тут!) «Чи існують дуальні організації?» ця теза потребує принаймні уточнень. Каюа аналізує значення свята для первісних та сучасних культур — свята як часу, коли зникають табу й світ, приречений на руйнування, відновлюється. Як тут не згадати класичні праці Бахтіна («Франсуа Рабле») та Топорова («Проритуал»), не кажучи вже про постбахтінські теорії карнавалу... Навіть най-

більш шокуюча ідея автора — про війну як сучасний субститут свята — справляє менше враження, ніж культурологічний аналіз Голокосту, що його провів Станіслав Лем («Провокація»).

Звісно, згадані праці з'явилися після книжки Роже Каюа, цінність якої зараз видається радше історичною, ніж інтелектуально-провокуючою. Найбільш цікаві та суттєві її сторінки — полеміка з Гейзінгою, який не спромігся до кінця досягнути зв'язок і контраст гри та сакрального. Саме тут чи не вперше чутно виразний голос автора: Каюа вже не повторює те, що казали раніше Дюркгайм, Дюмезіль чи Мосс, а висловлюється сам.

І все ж — у головному ця книжка своєї мети досягає: створює в читача відчуття дотичності до чогось справжнього, прадавнього й небезпечного. Утім, навіщо множити синоніми? Каюа назвав це одним словом: сакральне.

20.00 ₴

Роже КАЮА. Людина та сакральне. —

К.: Вахлер. — 256 с. (о)

(Рецензії див. також: Кр чч. 6, 8'2003)

НЕ ТАКУ АМЕРИКУ МИ ОБИРАЛИ!

«Важко повірити що Буш у Білому домі лише три роки. Здається, ми вже століттями живемо в новому світі, де адміністрація Буша тісно асоціюється з новими стражданнями, новими страхами, новими ворогами. Одинадцять вересня, звісно, — головна причина. Ця дата чітко поділила наше життя на «до» і «після». Так починається рецензія одразу на сім книг, що стали суттєвим додатком до велетенського масиву «анти-Бушівської» літератури, масиву, який лише частково врівноважується «про-Бушівськими» виданнями.

Нонна СТЕФАНОВА

Лише дві з рецензованих книг — **Америка розкута. Революція Буша в зовнішніх зв'язках. Іво Даалдера й Джеймса Ліндсея та Криза на Корейському півострові. Що робити з ядерною Північною Кореєю. Майкла О'Генлона й Майка Мочізукі**, оглядач класифікує як «помірно неупереджені». **Америка розкута** — вірцеве дослідження з чітко обґрунтованими тезами, переконливий штрих до портрета Буша як президента, чие світобачення нікому не дає змоги навіть сумніватися в чистоті американських намірів: «Буш зробив свою власну революцію. Проте засаднича її підстава, що безпека Америки полягає в Америці розкутій — це помилка».

Решта п'ять видань не викликають сумнівів у позиції авторів, починаючи від книги **Синдром наддержави. Апокаліптична конфронтація Америки зі світом. Роберт Джей Ліфтон**, американський психіатр і письменник витьворює образ «злаякісної синергії» між США та «Аль Каедаю»: «здається, що ісламістські та американські лідери сплелись у апокаліптичний смертельний танок і діють заодно у взаємному бузувірстві». Щоправда, дослідження Ліфтона коливається між ґрунтовним оглядом екстремальної поведінки й часто непереконливим застосуванням розглянутих теорій до адміністрації Буша.

Чалмерс Джонсон, колишній консултант ЦРУ, пише про американські військові та розвідницькі пункти, досі невідомі широкому загалу. Висновок **Сліз імперії. Мілітаризм, секретність і кінець республіки** такий: «невідомо, що стане більшою загрозою безпеці громадян США: можливість терористичної атаки, чи власна неконтрольована мілітарна сила, спрямована на усунення тих політиків, котрі стануть їй на заваді».

Тарік Алі поєднує погляд інсайдера з дещо старомодним нападом на «трійцю зла»: «американський імперіалізм, сіонізм і арабська реакція». Американська окупація Іраку — остання некерована вправо колонізаторської формули («капіталістична демократія дорівнює приватизації плюс громадянське суспільство»), яка «вже знищила багато Латинської Америки й цілу Африку». **Буш у Вавилоні. Реколонізація Іраку** — малий

томик, де є й поезія, й особисті спогади.

Алі нагадує, що окупаційна коаліція в Іраку не вважається спасительною. Американські генерали нічого не зробили, щоб захистити культурні скарби Багдаду: «вони спонукали своїх солдатів воювати і нищити «голови в тюрбанах», що зображені у брифінгах нецивілізованими варварами, винними в трагедії 11 вересня. А тепер генерали бояться визнати, що ці «тюрбанники» мали свою високу культуру».

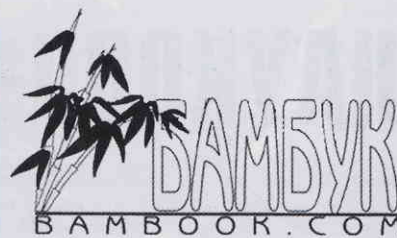
Після імперії. Розпад американського ладу. Еммануеля Тодда

— доволі суперечливий погляд аутсайдера, що змушує замислитись, чи усвідомлюють американці глибину жаху й відразу, з якими багато іноземців дивляться тепер на Америку Буша. Наполегливе оскарження всього американського породжене в Тодда гострим почуттям зради. І його голос не єдиний — подібні настрої відчутні навіть у тих країнах, які Америка проголошує дружніми. Колишній Тодд бачив у Штатах модель порятунку. Тепер «США — це тільки хижак, що рахує свої перемоги проти безборонних націй, підриваючи людські права. Нехай сучасна Америка видасть те, що залишилось з її енергії на «війну проти тероризму» — заміник боротьби за продовження гегемонії, але й ця боротьба вже програна».

Праця **Джорджа Сороса Мильна бульбашка американської вищості. виправляючи зловживання американською силою** швидше есей, аніж наукове дослідження. Сорос засуджує адміністрацію Буша за спекулювання датою «11.09.» задля власних радикальних цілей у зовнішній політиці, й сподівається, що книга «допоможе вимести Буша з кабінету», запобігти його переобранню на посаді президента Америки: «За фасадом волі і демократії ховається зовсім інша мета. Коли президент Буш говорить, що свобода переможе, він має на увазі, що переможе Америка» — пише Сорос, і додає: «Я дуже чутливий до орвелівської «подвійної» мови, адже виріс із нею в Угорщині — спочатку під владою нацистів, потім — комуністів». Найбільш емоційне його судження: «Це не та Америка, яку я обрав собі за дім!»

За матеріалами газети

The New York Times Book Review

ДАЙДЕСТ

ПЕРІОДИЧНЕ ЖИТТЯ

У НІМЕЧЧИНІ ПЕРЕПИСУЮТЬ БІБЛІЮ

За чисельними проханнями феміністок у тексті священної книжки жінки будуть мати рівні права з чоловіками. Як повідомляє журнал Telepolis, німецька євангелічна церква почала переписувати текст Біблії: з ініціативи феміністського руху, із біблійного тексту будуть вилучені всі місця, де жінка постає нижче за чоловіка, а такі звертання як — «Отець наш» і «Господь» — просто викинуть або замінять на більш нейтральні. Феміністки запевняють, що новий текст буде справедливим щодо жінок.

Над новим варіантом перекладу працюють більше 50 перекладачів і перекладачок. Їхнє завдання — викласти «неупереджено й справедливо» дискримінаційні епізоди стосовно жінок. Так, наприклад, у Христа в новому варіанті священної книжки будуть не тільки апостоли-чоловіки, але й апостоли-жінки.

Робота над феміністським перекладом Біблії буде продовжуватися до наступного року. Дотепер не стихають суперечки навколо концепції перекладу. Зокрема, деякі феміністки вимагають, щоби Бог у Біблії мав опис істоти жіночої статі. Не виключено, що звертання до нього буде «Отець і Мати наші». Біблія для феміністок повинна вийти 2006 року накладом 10 тис. примірників.

ЩОДЕННИКИ АКТРИСИ

«У власній тіні» — таку назву має перша автобіографічна книжка всесвітньо відомої французької актриси Катрін Денюв. У цій книзі вона з усією відвертістю розповідає про роки своєї кінематографічної кар'єри, від стрічки 1970 року «Трістана» Луїса Бунюеля до недавньої «Тією що танцює в темряві» Ларса фон Трієра.

Об'єднані в цій книжці щоденники актриси, за словами видавця, спочатку не призначалися для публікації, тому читачам є чому дивуватися. Відомі режисери, актори й актриси, члени родини та друзі з'являються на сторінках книжки такими, якими навіряд чи їх собі уявляла широка публіка. Катрін Денюв зі щирою відвертістю розмірковує про життя, про свою професію, режисерів, своїх батьків, дітей та онуків.

НАУКОВО-ВОЙОВНИЧЕ

КНИЖКА РОКУ, 2004: НОМІНАЦІЯ «МИНУВШИНА»

Важко сказати щось визначене про монографію, щодо якої її офіційні рецензенти, як на підбір професори, доктори та кандидати різних наук, зберігають тактовне мовчання.

Євген та Вікторія КАЛЕНЮКИ

Підтримуючи давню традицію науковців, автори монографії (звучить оксюморонно, але останнім часом вчені помітно подрібнішали, і вже не завжди подумують написати **монографію** самотужки) починають із того, що стирають на порогах опонентів/конкурентів за душі українців: Монотеїстичний триумвіат (йудаїзм, християнство та іслам) та РУНВіра. Звинувачення зводяться в основному до їх квазі-монотеїстичного характеру. Автори заводять стару пісню про те, що Яхве був далеко не єдиним богом давніх євреїв, мало того, він був кимось на зразок Сатани, з чого випливає сатанинська сутність ісламу та християнства. А пан пророк А.Силенко, створюючи РУНВіру, свідомо та механістично передав повноваження Єдиного й Усюдисутнього Дажбога, який теж був не єдиним і не головним богом давніх слов'ян. А головне, всі ці релігії є інтернаціональними, навіть РУНВіра. Автори ж пропонують українцям Ведичне Православ'я, яке виникло в X-XIII ст. як синтез прадавньої релігійної системи, яку

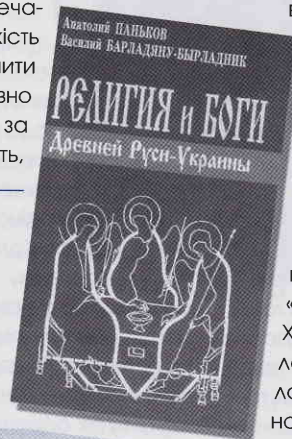
трипільці, з допомогою Ю.Шилова, принесли до Індії, та новітнього християнства.

Насправді все набагато серйозніше за викладене вище. Автори не викладають свою концепцію голосливо. Докази автентичності «Велесової Книги», яка виступає тут основним джерелом інформації про релігію давніх слов'ян, є досить надійними навіть для ока дипломованого історика. Майже кожна ключова фраза книги підкріплена посиланням на джерело. Щоправда, деколи джерелами виступають шкільні підручники, що виглядає якось неприродно для солідної наукової праці. Взагалі, підхід до складання списку використаної літератури викличе розчарування навіть у тих, хто налаштований сприймати книгу серйозно. На перший погляд — у списку 444 (теж, певно, якесь сакральне число) джерела, але далі виявляється, що це просто посилання до цитат, іменовані в змісті багатозначним словом «Примечания». Таким чином, кількість власне джерел визначити дуже важко, але орієнтовно їх разів у 5-10 менше за магічне 444. Натомість,

справді цікавих джерел, наприклад, двотомової збірки пісень македонських болгар-помаків «Веда славян», виданої 1881-го коштом Александра II, значення якої для нас самі автори порівнюють зі значенням «Рігведи» для індусів, у списку чомусь немає.

Місця, де автори відкладають осторонь «Велесову Книгу» й вдаються у своїх міркуваннях до логіки, виглядають найбільш привабливо. Наприклад, дуже вдалим і ґрунтовним є розмежування понять «віра» та «релігія», які інші автори, навіть вельми поважні, часто не розрізняють. Але місцями гнів на самобогообраних гебреїв, лицемірно-однобогих християн — гнобителів рідної релігії засліплює авторів, гостряться піки окличних знаків, грішне мішається з праведним, баптисти з сатаністами, і читати без усміху стає дуже важко.

Ця книга є сміливою спробою війни на два фронти. Із одного боку — війна з традиційними науковими поглядами істориків та релігієзнавців, причому на їхній території, у формі наукової праці. З іншого — спроба захопити увагу простого читача, представника народу, для чого необхідно вдатися до певних публіцистичних прийомів. Але низька ефективність такого підходу стала очевидною для науковців ще два сторіччя тому. Тож войовничі наміри пп. **А.ПАНЬКОВА** та **В.БАРЛАДАНУ-БИРЛАДНИКА** поки що, певно, залишаться нездійсненими, але це може означати й вихід в недалекому майбутньому одразу двох аналогічних праць. **Кі**

няття моди, ані посилання на смаки тут не спрацюють: принципове товариство, якому не до смаку усілякі «арійські стандарти», «пристрасті Христові», «Евангелії від Ісуса», «велесові книги» скептично хитатиме головами. Альтернативність гуманітарного знання завше викликала спротив, і в цьому немає нічого дивного: «Частину істини ми не в змозі пізнати, оскільки нас оточують — хоча ми про це і не знаємо — упередження», стверджував Гадамер. Немоżliвість осягнення, накланена на упередженість, провокує засліплення формальним маркуванням «істинністю».

Якщо читач цієї книжки й не відзначить для себе автентичність чи хиби романтично-логічних спроб етнічно-православного духовного навернення, то, принаймні має шанс поцінувати пізнавальність і доступність тексту.

Дозволю собі завершити ще однією цитатою німецького філософа: «Найбільші, найбільш плідні досягнення гуманітарних наук залишають ідеал справджуваності далеко позаду».

Кі

Анатолій ПАНЬКОВ, Василь БАРЛАДАНУ-БИРЛАДНИК.
Релігія і боги Древней Руси-Украины. — Одеса:
Юридична література, 176 с.+24 арх. іл.(п)

КУРЦІ — ПРОСО, КЕСАРЮ — КЕСАРЕВЕ

Нині богів, ересь, істину, віру й релігію запросто можна знайти у Всесвітній павутині, лиш оформивши потрібний запит у готовому до всього віконці комп'ютера. Пошуковець виконає свою місію в середньому за півсекунди. Цікаве порівняння результатів пошуку (укр. та рос. мовами): 1610000 посилань — для «бог», 230000 — для «боги». Кількість «віри» та «ересі», ледь наближаючись до мільйона, різняться якоюсь сотнею тисяч на користь першої. До речі, «релігії» знайшлося трохи менше за півтора мільйона зразків.

Тетяна
ЩЕРБАЧЕНКО

Ніхто не є таким нетерпимим, як людина, котра хоче довести істинність своїх слів
Г.Г.Гадамер, «Що є істина?»

Не варто все ж шукати власного Бога в Інтернеті, бо та абсурдна категорисність кількох секунд не допоможе віднаходити приватну рівновагу.

За кілька тисячоліть людство дійшло висновків: війни відбуваються а) на релігійному ґрунті, б) на ґрунті кохання. Із цієї ж пере-

конливості воно твердить: Бог є Любов. Вочевидь, подібна кореляція спричинена глобальним поділом поспільства на прихильників прагматичних (логічних) пояснень та схильних до романтизму, чуттєвих осіб. Але цей поділ ніяк не стосується ще однієї пари: наука та мистецтво. Торкаючись однієї й тієї ж теми, ці «типи» вичевлення стають на нерівне прю: невдоволення мистецькою версією завше можна списати на «смакове», тим часом як «некоректне» наукове дослідження буде вважатися лише «псевдо».

На багато списів і звинувачень у ненауковості наштотхнеться монографія **Релігія і боги Древней Руси-Украины**. Ані по-

ЖЕРТВОПРИНЕСЕННЯ

Про останню картину Гібсона важко писати без патосу (якщо, звичайно, ти не є завершеним циніком). Бо любов без патосу — все одно, що весілля без музики. «Страсті Христові», яких би вічних і злободенних тем ми в них не знаходили, є, перш за все, фільмом про Любів. Медитуючи на Євангеліє понад десять років, режисер довів, що патос, благоговіння — цілком природні почуття. Неприродними вони стають лише тоді, коли за ними криється порожнеча.

Вадим
ДУШКАН

Переживши дванадцять років тому глибоку духовну кризу, що мало не закінчилася суїцидом, Гібсон знайшов у благій вісті про Христа незглибиме джерело для життя й відкриттям він вирішив поділитися з іншим. Ризикуючи не лише своїми мільйонами, а й творчою репутацією (у разі невдачі заздрісники кричали б на весь світ, що релігійність назавжди вбила в нього митця), режисер мав мужність заявити, що збирається «створити істинний витвір мистецтва — фільм, який переживе свій час і пробудить найрізноманітнішого глядача до роздумів». З огляду на те, що, ховаючись за ідеями чистого мистецтва, митці впродовж останньої сотні літ відмовились нести відповідальність за те, як їхнє слово відзвучить, режисер виставив себе в очах не звиклої до проповіді розумного, доброго, вічного публіки мало не пророком. Оскільки пророків, принаймні останні дві тисячі літ на цій планеті скорботи не люблять, для подібних заяв треба було мати мужність. Аби примусити мільйони глядачів повірити в те, що вищим виміром Любви є жертвність, треба було самому бути готовим до принесення себе в жертву. А жертвою стає кожен, хто вступає на перетин релігії, історії й особистості віри. Гібсон висловлювати свої судження з приводу Євангеліє відмовився, — захотів зняти фільм про те, як було.

Він повністю розчинився в євангельському сюжеті, жодного натяку на філософські спекуляції чи спробу авторського трактування біблійних подій у фільмі ви не знайдете. Мішенню для критики завжди стає його автора. Гібсон своє його приніс у жертву, поставивши вище нього служіння Істині. Усі претензії, які висловлювали позбавлені мішені для критики опоненти режисера, так чи інакше зводилися до звинувачень у надмірному натуралізмі показу страждань Христа. Навіть владика Філарет, оцінюючи фільм радше як заполітизований дипломат, а не як відданий служінню Істині послідовник Ісуса, не втримався від того, аби не дорікнути режисерові, що той, мовляв, надто захопився натуралізмом і відвів мало місця для показу духовного подвигу Розп'ятого. Якби владика був відкритим до

діалогу, то на його критику можна було б відповісти, що це не Гібсон, а сам Ісус велич Свого духовного подвигу мусів проявити для нас через надмірний «натуралізм»: арешт, бичування, терновий вінок, шлях з хрестом на Голготу, молоток і цвяхи, кров, розп'яття, муки на хресті (бо ж чим де нас іще пройняти?). Гібсон, аби збагнути велич незрозумілої для йогоїстичної свідомості жертви, аби спробувати зрозуміти ціну пролиття крові, лише з максимальною увагою до деталей відзняв сюжет про останні дванадцять годин перебування Христа на Землі.

Починається фільм «молитвою про чашу». Уже зраджений учнями, котрі попри прохання свого Вчителя, заснули, Ісус молиться в Гетсиманському саду, аби уникнути призначених йому страждань — ці перші кадри фільму, блискуче відзняті Калемом Дешанелем у стилі робіт Караваджіо, псують настрої середньостатичному «християнину». Бо він бачить пригнобленого, «слабого» Христа. А це велике випробування для віри (недаремно сам Ісус каже, що ніхто, окрім учнів, не повинен Його бачити таким). Ми, як Ірод, який захотів від Христа хоч маленького, але чуда, свою віру теж пов'язуємо з чудесами. Легко вірити у Всемогутнього, який рятує праведників і карає грішників. Та як зберегти віру, коли Той, Хто має бути невразливим, прирікає Себе на приниження й страждання? Зіпсувавши пастві пасхальний апетит до яєчок і ковбасок, Гібсон порушив наївну віру тих, для кого уся ця історія з Голгофою була екзотичним трилером, і надихнув на духовний подвиг усякого, хто, подібно до Понтія Пілата (у фільмі це розумний, втомлений «губернатор») починає задумуватися над тим, що таке Істина?

«Страсті Христові» роблять вразливу теорію про те, що культура, мистецтво можуть творитися лише непокірними бунтівниками, що покора є перешкодою для злетів людського духу.

Кадр із фільма

Тут принагідно згадати й про деяких письменників, які спокусилися євангельським сюжетом. Наприклад, **Жозе САРАМАГО**. Він назвав свій роман **Євангеліє від Ісуса**, хоча правдиво було б назвати його чимось на кшталт «фентезі від Сарамого». Амбітність автора виявляється уже в самій спробі увійти у сфери, для амбіцій зачинені. Він не панькається зі святинями, описуючи сцену зачаття Христа, вкладаючи Ісуса в ліжко до Марії Магдалини, перетлумачуючи на свій лад зміст духовних, а отже не підвладних матеріалістичній логіці, предметів.

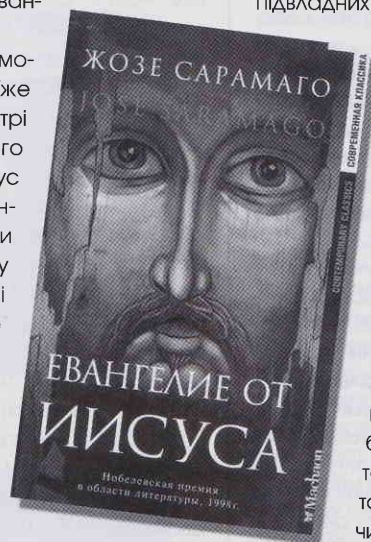
Найцікавіше, що в романі, який займає мало не півтисячі сторінок, для сцени арешту й розп'яття Христа, які в Гібсона зайняли майже дві години екранного часу, Сарамого не знаходить і десяти сторінок. Голгофа не надихає автора, як, наприклад, побут стародавніх юдеїв, таємниці дїтона-родження чи філософський бік християнського вчення. Сарамого обмежується рівнем побутової теології, що малює Бога та Диявола рівносильними дихотоміями. Можна, звичайно, вивчити історичні джерела й спробувати відтворити на папері події

тисячолітньої давнини. Сарамого робить це блискуче, він стилізує текст під автоматичне письмо, здається, що текст немов би кимось надиктований і записаний швидкокоруч. Ця оманлива автентичність підкупила навіть нобелівських експертів. Сарамого, може й «розвінчав ЛЕГЕНДУ про Ісуса», як захоплено писав про роман один західний критик, однак він навіть близько не підійшов до змісту істинної історії Христа, так і не збагнувши задля чого Той прийшов на землю.

Доки існує саме поняття святости, завжди будуть виникати дискусії з приводу того, чи має право митець вріватися на езотеричні території і з зав'язанням мародера ґвалтувати святині. Навіть, якщо право на наругу нам гарантовано конституцією, останнє слово, погодьтеся, все одно має залишатися за совістю й просто за здоровим глуздом.

Кр

Жозе САРАМАГО. *Євангеліє от Ісуса*. —
Москва: Махаон, 448 с. (п)

НАРОД — ПРО
ТА КОНТРАФорум «Культура» на www.maidan.org.ua

... **ШКЛЯРЕВІ** дуже пощастило з читачем. З одним із них. Зі мною. Бо спочатку я прочитав його «Елементала». І був захоплений — попри пошук назву. Таке володіння фактажем, така віртуозна побудова сюжетних хитросплетінь, таке, зрештою, письменницьке вміння... Трошки секи було, але на місці, доречно. Та й хіба зараз можна без секи — думав я собі. Без секи воно якось навіть непристойно. Навіть якось ніби гріх. Потім я прочитав «Ключ». Ну що сказати? Якби цей «Ключ» трапився мені перший, то не знав би я чудового «Елементала». Нарешті прийшла пора на «Кров кажана». Не знаю, як там ув автора з проникненням у жіночу психологію, але в чоловічу, думаю, він не проник... Лажя, панове читачі. От **ВИННИЧУК** — ото да! Гарно. Майстерно. Вміло. А Шкляр... Ще трошечки — і майже рівень хтивого діда Пако. Хвє. Гидко. Погана порнографія...

... «Кров кажана» насилу змусив себе прочитати сторінок аж десь 30, а далі вже не зміг і пожбував книжку геть. Можливо, за якийсь невизначений час повернувся, щоб трохи ще повипробувати власну терпачку... У мене так було свого часу з **МЕДВІДЕМ** і навіть із **ЗАБУЖКО**...

... Фуфлятина. Прочитав початок, далі гортав. Стурбований (ви-мастурбований?), банально нецікавий текст. Але. Нещодавно прочитав «Діви ночі» (обидві книжки) і «Мальву Ланду». Найбільше враження — мова. Гарно, базару нема. Місцями. Друге враження — всі ці книжки дуже добре читати напочатку. А чимдалі — щось ті тексти поволі втрачають. Перших «дів» це стосується менше, а інших двох речей — абсолютно. У мене враження, що Винничук просто не знає, що робити з героями та як завершити те, про що понаписував вище. Враження поспіху й прогресуючої від сторінки до сторінки кризи задуму. Третє враження: «А я, ***, трагик чистої пробы; Я плачу, ***, и въздыхаю» (с) Губерман.

«Мальва Ланда». Якщо початок читав як Юзя Обсерватора в Поступі — влучно й дотепно, то далі це смітникове фентезі швидко все то втрачає разом із ясністю викладення, натомість якраз і вподоблюючись писанням «хтивого діда Пако», не гірше від шклярівського кажана. Дочитував із гидливості й розчаруванням від псевдофілософської мури.

... Погляд цікавий. Я скопіювала дискусію й відправила її п.Шкляру. Гадаю, що йому буде дуже цікаво все це перечитати. Почекаємо на його реакцію. Обіцяю її оприлюднити, якщо Шкляр щось цікаве напише.

... Цікаво — а скільки відсотків населення переймає ця проблема? **Кр**

ПОЛЮВАННЯ НА МРІЮ

Юрій **ВИННИЧУК** довго мучив свого читача чеканням. Частина його «Мальви Ланди» з'явилася в журналі, а потім — затишшя. Що трапилось з Бумблякевичем? Де поділася Мальва? Чи побачить герой бодай її обличчя? Наскільки глибоке море Борщів? Хто зможе з нього виплисти. Тепер «Мальва Ланда» — ціленька й гарно оформлена — до послуг читача.

Марія КРИШТОПА

Роман «Мальва Ланда» — це хроніка шаленого полювання на мрію. Не на жінку, хоча Мальва — неймовірно вродлива жінка, в яку закоханий Бумблякевич. Спочатку з'явилася мрія, як пророцтво. Потім виявилось, що ім'я, вигадане на догоду мамі, має свою власницю, яка колись була популярною поеткою. Навіть — дві. Друга вкрала це ім'я (псевдонім) у першої. А може, була ще й третя — чиста, незаплямлена нічим. Та, яку навіть смітник не зміг спаскудити. Таку можна лише шукати, але ніколи не знайти. Бо кохання — ілюзія, яка розвіюється від дотику. Як у вірші головної героїні: «О, не підходьте ближче — На віддалі глибше кохання. Мусимо навіть обоє В очі собі не дивитись, Бо ненароком любов'ю Можемо отруїтись. Осінь і ваше обличчя, Нече та осінь, підступне. О, не підходьте ближче — На серце мені наступите. Нині ми розлучаемось На відстані. Німо й тихо Станете власне мовчання, Нече обруч, котити...»

Юрко Винничук впевнено проводить свого відчайдушного героя через сотні випробувань і безліч спокус. Той переживає їх, як справжній чоловік, — без найменшого опору. Куди хвиля винесе — звідти шлях до мрії й продовжиться. Жінку зустрів? Якщо їй ще немає двісті років, тоді просто — виграв і далі пішов свою Мальву шукати. Взагалі — період статевої зрілості в Бумблякевича проходить доволі бурхливо. Тішить лише те, що в панянок і пань на смітнику не було венеричних захворювань, а то помер би герой безносим із нездійсненою мрією й сверблячкою в штанах.

Але фізіологія — ніщо поряд із мрією. Мальва Ланда — не така жінка, яку можна зрадити, образити. Вона являється Бумблякевичу в кожній kobitі, яка знаходиться під ним чи на ньому: в русалці з пухленькою дупцею, карлицях із пишною шевелюрою, голові упириці й стрункій покійниці. Вона «стежить за розімлілими тілами коханців, щоб вони, сплітаючись ув обіймах, не стяглися у вузол, не поранили одне одного ні словом, ні ласкою, не задушили

надміром жаги і прагнення, не отруїли цілунками...»

Доля бавиться Бумблякевичем, кидаючи його в паралельні світи, змушуючи полювати на єдиного, який позбавив цноти Мальву Ланду, їсти русалок, одружуватися й змінювати прізвище. У цьому колі важко вижити, але вирватися з нього не можна. Як тільки герой повертається до рідного Львова, його рішуче атакує нищівна старість. Тому вибору нема, адже на смітнику — вічна молодість, це — більше, ніж мрія. У цьому також видно руку Мальви Ланди, адже «Вона відокремилася світло від темряви, добро від зла, радість від смутку. Вона створила лябіринт, у якому живемо. Розділила його на воду і суходіл. Переплела вулички і пасма гір. Простелила небо над головою і виткала зорями. Дала життя птахам і звірам, і всім живим істотам, досі не баченим. Наказала рослинам розсіюватися, а деревам плодоносити. Вона вписала наші імена у книгу «Іссахар» і накреслила закони, за якими живемо!..»

рослинам розсіюватися, а деревам плодоносити. Вона вписала наші імена у книгу «Іссахар» і накреслила закони, за якими живемо!..»

Життя — дивовижна річ. Герой, який весь час тримався за мамину спідницю й снів педофілією, стає неймовірним сміливцем і ловеласом. Дивно, звідки в нього такий шалений успіх у жінок? Чи то кохання до Мальви Ланди так облагороджує цього «губасика», чи то на смітнику такий брак чоловіків (висновок — жінки частіше стають непотрібними, а хоч трохи на щось здатних чоловіків не викидають), чи то в них проблеми з потенцією? Бідний Бумблякевич змушений задовольняти дружину, тещу, секретаря Цибульку. Дивно, що жодна з kobit так і не подарувала героєві дитятко, хоча на смітнику народжують чомусь лише русалки. Певно, через відсутність пологових будинків, які русалкам не потрібні.

Роман Винничука нагадує казку й має свій щасливий кінець. Бумблякевич здогадується, що вже давно кохає Адольфіну, тому пора одружитися. Але мрія, навіть зраджена, не зникає. **Кр**

Юрій **ВИННИЧУК**. **МАЛЬВА ЛАНДА**. — Л.: Піраміда, — 570 с. (о)

28.00 €

Двоєдиний Президент «Порталу» — Марина та Сергій Дяченки

ПОРТАЛ №1

У Києві відбулася перша Міжнародна асамблея фантастики «Портал-2004», що її започаткував Видавничий дім «Мой компьютер» та одне з його видань — журнал «Реальность фантастики». Чотириденне дійство відбувалося під почесним президентством **Марини та Сергія ДЯЧЕНКІВ**. Гран-прі супутнього конкурсу дістав роман **Геннадія ПРАШКЕВІЧА** (Росія, Новосибірськ) «Кормчая книга». Кращою повістю минулого року визнана «Чушь собачья» **Євгенія ЛУКІНА** (Росія, Волгоград). У номінації фантастикознавства перемогла книга «Падчерица епохи» **Кіра БУЛИЧОВА** (Росія, Москва). Лавреатом серед україномовної фантастики 2003 став роман **Юрія ВИННИЧУКА** «Мальва Ланда».

Викладач містики у Києво-Могилянській Академії Сергій Капранов

Дослідник української фантастики Володимир Пузій

Режисер дійства Сергій Архипчук

Редактори: московської «Звездной дороги» Александр Ройфе та київської «Реальности фантастики» Іраклій Вахтангішвілі

«Двигун» асамблеї — директор Видавничого дому «Мой компьютер» Михайло Литвинюк

Одна з двох частинок Генрі Лайона Олді

ЛЮБОВ БУВАЄ РІЗНОЮ

ПЕРІОДИЧНЕ ЖИТТЯ

Є речі, цікаві для всіх. Якими б не були ваші освіта, соціальний стан, релігійна приналежність, ви завжди із задоволенням слухаєте чи читаєте історії з життя відомих людей. Якраз таку історію про Агатангела Кримського й пропонує читачам «Сучасність». А саме — про кохання відомого вченого й дружини його молодшого брата Марії Орчинської розповідає **Василь ШКЛЯР**.

Окрім історії кохання тут описано багато інших фактів із життя Кримського, зокрема — його арешт і допит НКВД, під час якого втомлений знущаннями письменник виправив усі помилки в фальшивому протоколі, перед тим, як його підписати.

Не менш цікавими є спогади **Лесі ДЕМСЬКОЇ-БУДЗУЛЯК** про Юрія Остаповича Луцького — сина «молодомузізця» Остапа Луцького, де відомий професор постає перед нами у зворушливій ролі — улюбленця студентів, які подарували йому після останнього іспиту вишиванку.

Любов'ю до слова сповнені поезії **Юліана ТУВІМА**, майстерно перекладені **Маріанною КІЯНОВСЬКОЮ**: «Слово тілом ожило / живе тепер поміж нами, Годую голодне тіло Словами, немов плодами; П'ю, ніби воду іскристу. Слова ковтками дрібними, Вдихаю з них світло чисте, Зминаю, як юне листя, / дихаю разом з ними».

Зовсім іншим настроєм віє від прозового твору (який сам автор схаарактеризував як позажанровий) **Діжа Володимира ЗАТУЛИВІТРА**. Письменникові цього року виповнилося 60 років. Це — один із трьох варіантів «Діжі» — єдиного завершеного прозового тексту Затуливітра. Рефлексії на тему голоду. Справжнього. Того, що називають голодомором. Твір — наскрізь український, аж до мітологічних імен героїв.

Такою ж рефлексійною є проза **Ігоря МАЛЕНЬКОГО** *Апологія міфу*. Хоча це, радше, поезія в прозі, чи, як ще називають сьогодні такий жанр, — медитація. «...і знову я п'ю за тебе у листі ночі, що облітає з кленів тобі на плечі / тріпотить на лозах твого волосся, мов припадає непрогорілий попіль все, що сьогодні ще не збулося...»

І вже зовсім не про любов мова в публікації **Юрія САЕНКА** *Іллінойські пристрасті*. Найцікавішими тут є таблиці стану та змін свідомості української людини 1994, 2002. Ретельно вивчивши ці таблиці, читач зрозуміє, що справи кепські. Єдине, що тишить, — люди стали більше довіряти ближнім. Хоча достовірність цього факту сумнівна, як і решти, наведених у таблицях. **К.Т.**

ВИ ШУКАЄТЕ КНИГУ?

Скористайтесь допомогою служби «Книга — поштою».

Будь-яку книжку з розміщених на наших сторінках із позначкою Ви можете замовити в нас та отримати на пошті післяплатою.

Для цього треба **надіслати нам замовлення**, в якому обов'язково **вказати**: автора книги, назву книги, назву видавництва.

Адреса для замовлення: ТОВ «Редакція газети «Книжник-review», а/с 135, Київ-70, 04070.

Повний прайс наших книжок Ви також **можете замовити** за адресою:

olga@elitprofi.com.ua або ознайомитися з ним на сайті **www.review.kiev.ua**

<p>Архівознавство.</p>	<p>Хрестоматія з архівознавства.</p>	<p>Нариси історії архівної справи в Україні.</p>
<p>Василь СЛАПЧУК. Сліпий дощ.</p>	<p>Василь СТУС. Палімпсест. Вибране.</p>	<p>Юрій МАКАРОВ. Культурний шар.</p>
<p>Марина ГРИМИЧ. Магдалинка.</p>	<p>Лариса ДЕНИСЕНКО. Забавки з плоту та крові.</p>	<p>Марина ГРИМИЧ. Егоїст.</p>

25,00 €

25,00 €

1. Україна Incognita. Антологія історичних етюдів. Під заг. ред. головного редактора газети «День» Лариси Івшиної. — К.: Українська прес-група, 400 с. укр., рос. мова. (п)

У вересні 2002 року побачила світ перша книжка з позначкою «Бібліотека газети «День» «Україна Incognita». Сучасні публікації, що вийшли на тематичних шпальтах «Україна Incognita» та «Історія та «Я», оповідають про кількостілітню історію нашої землі — від скіфів і сарматів до трагедій і звершень XX століття. @

2. Дві Русі. Антологія історичних етюдів. Під заг. ред. головного редактора газети «День» Лариси Івшиної. — К.: Українська прес-група, 496 с. укр. рос. мова. (п)

Україна та Росія... Країни, такі близькі одна одній (настільки, що й досі живе і «процвітає» вкрай небезпечний міт про одну країну, один народ, одну спільну історію й, отже, — логічно продовжуючи, — спільну державу), проте водночас настільки різні! Чи все ми знаємо про їхнє минуле — «спільне» й не зовсім? Чи всі історичні міти, стереотипи та просто заборони подолано у свідомості українців та росіян? Про це — у 68 статтях відомих істориків, культурологів, філософів, журналістів.

Обидві книги — дипломанти в номінації «Краща книжка про Україну» — V Київський Міжнародний книжковий ярмарок «Книжковий Світ-2003». @

ФОНД СПРИЯННЯ РОЗВИТКУ МИСТЕЦТВ травнева програма

29.04-17.05 — Художня виставка «Студентська весна» студентів Академії образотворчого мистецтва та архітектури.

Конференц-зал, III поверх

7.15:00 — До Дня Перемоги: Святковий концерт. Вшанування ветеранів Великої Вітчизняної війни.

Національна філармонія України

12-20 — Художня виставка «Під знаком вічності» Володимира Бизова (живопис). Відкриття виставки 12.05.04 о 18:00.

Мистецька вітальня

14 — Участь у проведенні виставки gobelenів Ірини Проніної «Фрески Часу».

Державний центр театрального

мистецтва ім.Леся Курбаса

17 — Відкриття мистецького циклу «Діалоги культур» (спільно з Київською міською єврейською громадою).

Національна філармонія України

20 — Круглий стіл «Актуальні проблеми законодавчого захисту суспільної моралі. Агресія на телеекрані — потреба або провокація» (спільно з Держкомітетом телебачення і радіомовлення та Міжнародним інститутом глибинної психології).

Палац мистецтв «Український дім»

21 — Художня виставка: Інна Пантелемонова (живопис).

Мистецька вітальня

КНИГИ ЦЬОГО ЧИСЛА

№	Назва книжки	Ціна
	Христос ЯННАРАС. Варіації на тему Пісні Пісень. — К.: Дух і Літера, Л.: Свічадо	14,00
	Мирослав КОРОЛЬ. Час достиглого каміння: зорові вірші. — Івано-Франківськ: Лілея-НВ	17,00
	Роже КАЮА. Людина та сакральне. — К.: Ваклер	20,00
	Ольга ПЕТРОВА. Мистецтвознавчі рефлексії. — К.: КМ Академія	70,00
	Юрко ВИННИЧУК. Мальва Ланда. — Л.: Піраміда	28,00
	Людмила БАГРАТ. Зло. — Л.: Кальварія	17,50
	Анатолій СВДЗИНСЬКИЙ. «Я виноград відновлення у ніч несучу...»: Володимир Свдзинський — творець прекрасного. — К.: Видавництво Олени Телігі	10,00

4 ТРАВНЯ

1838 Заходами та турботами В.Жуковського, К.Брюльова та М.Вієльгорського викуплено з кріпацтва Тараса Шевченка.

1852 Народилася Аліса Лідел — дівчинка, для якої

Люїс Керол написав

«Алісу в країні чудес».

1890 З ініціативи І.Франка та М.Павлика на Галичині постанала Українська радикальна партія (УРП, спершу Українсько-руська радикальна партія). В основу її програми було покладено народницький соціалізм, а в 1895-му вона стала першою політичною силою, що виступила за соборну самостійну Україну.

1948 Євген Маланюк закінчив писати статтю «13 травня», присвячену життю та творчості Миколи Хвильового: «...з легкої руки Хвильового постав дуже влучний термін «енківщина». ...проти **всеукраїнської Енківщини** (комплексу хронічного колоніального рабства) **була скерована вся пристрасна ненависть-любов Хвильового і вся його життєва діяльність**. І саме в разючо-нерівній боротьбі із всеукраїнською Енківщиною Хвильовий упав».

1988р. Цього дня Ірина Ратушинська в Чикаго написала:

Так серйозно —

как ребенок снизу: во все глаза!

Так морозно —

как этапный путь: никогда в назад!

Так смертельно —

как рубаху надеть перед тем, как лечь!

Огнестрельно

(Это значит — насквозь)

проникнет речь:

От бессонной матери, что встает на рев,

Отговаривая ото страшных снов,

От безногого: порубленного войной

(Непонятны слова, но понятен вой),

Ото школьной доски под сухим мелком,

От угрюмой очереди за молоком —

До печенок!

До мозга (кажись, спинной) —

Проникает и властвует надо мной.

И уже не отпустит,

И я ее

Не пушу в заморское забытье...

...Присягаю —

От порванных вещей струн

До бухого мата на том ветру,

Что продул до косточек, на твоём:

Выживать — вдвоем,

Подыхать — вдвоем

Обрекаю себя — да твоим крестом!

И стою на том.

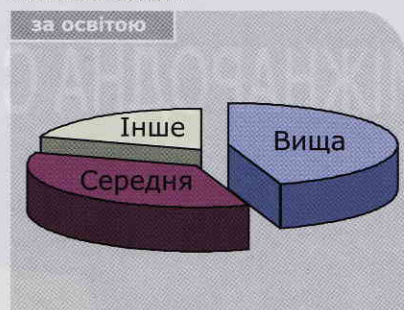
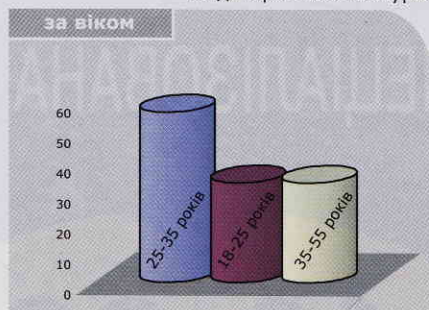
И паду — на том.

«КНИЖНИК-КАЛЕНДАР»

НАШ
ЧИТАЧ

За даними соціологічного опитування, здійсненого під час X Форуму видавців у Львові (вересень 2003)

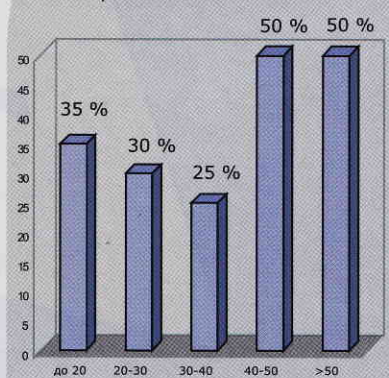
Аудиторія читачів журналу «Книжник-review»

Рейтинг літературно-книжкових видань серед покупців книжок

Відсоток читачів, які дізнаються про нові книжки переважно зі сторінок «Книжника-Review»

**ЦІНИ
НА РЕКЛАМУ
КР
ЗНИЖЕНО**

»» Кольорові шпальти

1-ша сторінка обкладинки	1500
2-га сторінка обкладинки	1200
1/2 шпальти	700
3-тя сторінка обкладинки	1000
1/2 шпальти	600
4-та сторінка обкладинки	1200
1/2 шпальти	700
Внутрішні шпальти	900
1/2 шпальти	500
1/4 шпальти	300
1/6 шпальти	200
Центральний розгорт (дві шпальти)	1850

»» Двоколірні шпальти

Розміщення зображення обкладинки книги з короткою анотацією на сторінках «Книжка-поштою» — 70 грн.	1 шпальти	550
	1/2 шпальти	350
	1/4 шпальти	200
	1/6 шпальти	120

Вартість (грн.) з ПДВ *

СХЕМА ПОШИРЕННЯ ЖУРНАЛУ

ПЕРЕВАГИ

Кольорова реклама на обкладинці і вклейках формує респектабельний імідж фірми, свідчить про її готовність до співпраці з новими клієнтами, робить ваші книжки впізнаваними для продавців, покупців і читачів.

ЗНИЖКИ З ОПЛАТИ

2-х публікацій	—	5 %
3-х публікацій	—	10 %
4-5-ти публікацій	—	15 %
6-ти та більше	—	20 %

Тел./факс: 416-05-57

e-mail: galina2 @elitprofi.com.ua

*Ціни вказано без урахування податку на рекламу

ДЕРЖАВНИЙ КОМІТЕТ ТЕЛЕБАЧЕННЯ І РАДІОМОВЛЕННЯ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ КОМПЛЕКС "ЕКСПОЦЕНТР УКРАЇНИ"
УКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ ВИРОБНИКІВ ПОЛІГРАФІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ

IV МІЖНАРОДНА СПЕЦІАЛІЗОВАНА ВИСТАВКА-ЯРМАРО

19-22
ТРАВНЯ

КНИЖКОВИЙ САД 2004

ЗА ПІДТРИМКИ ТА СПРИЯННЯ КОМІТЕТІВ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ,
МІНІСТЕРСТВА КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ,
МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ І НАУКИ,
КИЇВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЇ,
НАЦІОНАЛЬНОЇ СПІЛКИ ПИСЬМЕННИКІВ УКРАЇНИ,
АСАМБЛЕЇ ДІЛОВИХ КІЛ,
ПРОМІНВЕСТБАНКУ,
"ФОНДУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ СПІВПРАЦІ "УКРАЇНА - ХХІ СТОЛІТТЯ",
КНИГОТОРГОВЕЛЬНОЇ КОМПАНІЇ "ВИДАВНИЧИЙ ДІМ "САММІТ-КНИГА",
АСОЦІАЦІЇ ПІДТРИМКИ УКРАЇНСЬКОЇ ПОПУЛЯРНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

ПАЛАЦ МИСТЕЦТВ "УКРАЇНСЬКИЙ ДІМ"
УКРАЇНА, М. КИЇВ, ВУЛ. ХРЕЩАТИК, 2